

Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi / Journal of Ottoman Legacy Studies

ISSN 2148-5704

www.osmanlimirasi.net

osmanlimirasi@gmail.com

Cilt 7, Sayı 17, Mart 2020 / Volume 7, Issue 17, March 2020

BİR BİYOGRAFİK KAYNAK OLMASI BAKIMINDAN BAHÂR-I ŞEMSÎ
Bahâr Al-Shamsî in Terms of Being as a Bibliographic Source

Makale Türü/ Article Types : Araştırma Makalesi/ Research Article
Geliş Tarihi/ Received Date : 20.10.2019
Kabul Tarihi/ Accepted Date : 05.01.2020
Sayfa/ Pages : 87-118
DOI Numarası/ DOI Number : <http://dx.doi.org/10.17822/omad.2020.150>

SERHAT GÜLTAŞ

(Arş. Gör.), Bursa Uludağ Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Tasavvuf Ana Bilim Dalı, Bursa /
Türkiye, e-mail: serhatgultas@uludag.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4058-750X>

Atıf/Citation

Gültaş, Serhat, "Bir Biyografik Kaynak Olması Bakımından Bahâr-ı Şemsî", *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi*, 7/17, 2020, s. 87-118.

Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi (OMAD), Cilt 7, Sayı 17, Mart 2020.

Journal of Ottoman Legacy Studies (JOLS), Volume 7, Issue 17, March 2020.

ISSN: 2148-5704

BİR BİYOGRAFİK KAYNAK OLMASI BAKIMINDAN BAHÂR-I ŞEMSÎ

Bahâr Al-Shamsî in Terms of Being as a Bibliographic Source

Serhat GÜLTAŞ

Öz: Bu çalışma, Bursa Mısri Tekkesi'nin son postnişini Şemseddin Mısri tarafından kaleme alınan *Bahâr-ı Şemsî*'de yer alan biyografi sahiplerinin doğum ve vefat tarihleri, mezarlarının bulunduğu yer ve varsa mensubu buldukları tarikatı konu edinmektedir. Adı geçen eser, müellifin oluşturmayı düşündüğü üçlü biyografi serisinin sonuncusudur. Bu serinin ilk halkası, kendisinin de mensubu bulunduğu Mısriyye tarikatının piri, Niyâzî-i Mısri menâkıbnamesi olan *Gülzâr-ı Mısri*, ikinci halkası Bursa dergâh ve zaviyelerine ayrılan *Yâdigâr-ı Şemsî*, sonuncusu ise 1846 yılından sonra Bursa'da bulunan ancak başka eserlerde hâl tercemeleri zikredilmeyen şeyh, âlim, müftü, şair, musikişinas, hattat, doktor, meczub-ı ilahî, paşa, şehir eşrafı ve sanatkârlarının hâl tercemelerini içeren *Bahâr-ı Şemsî* dir. *Bahâr-ı Şemsî*, kendisinden önce kaleme alınan biyografik türlere kıyasla günümüz Türkçesine daha yakın bir dile sahip olması, haklarında bilgi verilen şahısların pek çoğunu müellifin bizzat tanıması ve bu kişilerle ilgili birçok evrakın bizzat kendisinde bulunması gibi sebeplerden vefat gerek Türk edebiyatı gerekse tasavvuf tarihinin mühim vefeyatnameleri arasında gösterilebilir.

Anahtar Kelimeler: Mısri, Biyografi, Bahâr-ı Şemsî, Tasavvuf

Abstract: This paper deals with the biography holders dates of birth and death, their graves, if any, their cults (tariqah) which were mentioned in *Bahâr-ı Shamsî* by Shams al-Dîn al-Mısri, the last Shaykh of Bursa Mısri Lodge. This book is the last of the triple biography series that its author intended to write. The first ring of this series is *Gülzâr-ı Mısri*, the manâqibnâme of Niyâzî-i Mısri, Shaykh of Mısriyye, the second is *Yâdigâr-ı Shamsî* that refers to the zawiya and lodges of Bursa, the last one is *Bahâr-ı Shamsî* that contains shaykh, scholar ('âlim), poet, mufti, musician, calligrapher, physician, pasha, insane (majzub), notables of city and artists who lived in Bursa after 1846 but autobiographies were not mentioned in other works. Because of some reasons such as *Bahâr-ı Shamsî* is closer to modern-day Turkish in comparison with the other biographic works written earlier than it and its author knows the people in personally who is given information about them, *Bahâr-ı Shamsî* can be shown among the significant vefeyatnâmas in both Turkish literature and tasavvuf.

Keywords: Shams al-Din Mısri, Biography, Bahaar Shamsy, Mysticism

Giriş

Sözlükte ölüm, ölüm belgesi anlamındaki vefat kelimesinin çoğulu olan vefeyat,¹ “ravilerin ve tanınmış kişilerin vefat tarihlerine yer veren eserlerin ortak adı”,² “ünlü kişilerden kimilerinin sadece ölüm tarihlerini, kimilerinin ise ölüm tarihleriyle beraber nasb, nakil ve azil tarihlerini, kimilerinin de çok kısa biyografilerini içeren kitaplar”³ anlamlarına gelmektedir.

Bilindiği üzere vefeyatnameler gerek Türk edebiyatı gerekse tasavvuf tarihinin mühim kaynakları arasında yer almaktadır. Bunlar içerisinde padişah, şeyhülislam, tasavvuf büyükleri, şair, hattat ve musikişinasların hâl tercemelerini derleyen telifler özellikle dikkat çekmektedir.

¹ Mütercim Asım Efendi, *el-Okyânûsu'l-basît fî tercemeti'l-kâmûsi'l-muhît, Matbaatü'l-Osmâniyye*, İstanbul 1305, C. III, s. 950; Muallim Nâcî, *Lugat-ı Nâcî*, Çağrı Yay., İstanbul 1995, s. 390; Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Aydın Kitabevi, Ankara 2008, s. 1143.

² Mehmed Efendioğlu, “Vefeyât”, *DİA*, Ankara 2012, C. 42, s. 603.

³ Âgâh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, TTK Basımevi, Ankara 1998, C. I, s. 442.

Söz konusu eserlerde, ilgili biyografi sahibinin doğum ve ölüm tarihleri, azil, nakil, sürgün, izdivaç, eserlerinin telif tarihi gibi bilgilerin kaydedildiği görülmektedir. Bununla birlikte özellikle şehir monografisi hüviyetine sahip biyografiler, konu edindiği şehrin tarihî, mimari, siyasi ekonomik ve sosyal durumu hakkında da günümüz araştırmacılarına kaynaklık etmektedir. Bursa ve Mısri kültürüne ilişkin vefeyatnameler de kaleme alındıkları döneme ilişkin birinci elden bilgiler vermektedir. Bu vefeyatnameler şunlardır:

Baldırzâde Selîsî Mehmed, *Ravza-i Evliyâ* (1059 / 1649):⁴ Bursa'ya dair biyografi türünde telif edilen ilk eser olup kendisinden sonra kaleme alınan Bursa vefeyatnamelerine de kaynak hüviyetindedir. Bursa'nın fethinden 1059 / 1649 yılına kadar olan dönemi kapsar.

Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefeyât-ı Danişverân-ı Nâdirân, Bursalı İsmail Belîğ Efendi: 1325-1705 arası dönemi inceleyen eser, *Ravza-i Evliyâ*'nın zeyli olmayıp ondan daha kapsamlı bir eserdir. 555 ünlü şahsın yaşam öyküsünü derli toplu bir şekilde ele alır.⁵

Vefeyât-nâme, Süleyman Halis Efendi: *Ravza-i Evliyâ*'ya zeyil amacıyla yazılan eser, 1325-1752 döneminde Bursa'da yaşamış meşhur kimselerin biyografilerini içermektedir.

Gülzâr-ı Sulehâ ve Vefeyât-ı Urefâ, Eşrefzâde Ahmed Ziyaeddin Efendi: *Güldeste*'ye zeyil olarak kaleme alınan eserde, 1722-1782 arasında yaşamış Bursalı meşhur 223 kişinin hâl tercemesi, beşer ana ve alt başlık hâlinde işlenmiştir.

Ravzatü'l-Müflihûn, Gazzîzâde Şeyh Abdüllatif Efendi: Yedi ravzadan müteşekkil eser, *Gülzâr-ı Sulehâ*'nın zeyli olup son terceme 1813 yılına kadar gelmektedir.

Zübdetü'l-Vekâyi Der Belde-i Celîle-i Bursa, Bakırcı Râşid Mehmed Efendi: Biyografiler Osman Gazi ile başlayıp 1814 senesi ile son bulur. Birçok şair, hattat, âlim, hekim ve musikişinasın hayat hikâyesi kaydedilmektedir.

Gülzâr-ı İrfân, Seyyid Mehmed Fahreddin Efendi: On ravza ve sekiz tabakadan oluşan ve en hacimli Bursa vefeyatnamesi olarak bilinmekte ve *Gülzâr-ı Sulehâ*'nın zeyli niteliğindedir. 1781-1843 dönemini konu edinmektedir.

Yâdigâr-ı Şemsî, Mehmed Şemseddin Mısri: Eserde müellifin vefatı olan 1936 senesine kadar yaptığı ilavelerle birlikte yetmiş kadar tekke, postnişin ve hulefası ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

Yukarıda Bursa vefeyatnamelerine dair genel bilgiler verildikten sonra çalışmaya esas teşkil eden *Bahâr-ı Şemsî* incelenebilir.

Bahâr-ı Şemsî

1. Yazarı

Hayatına ilişkin pek çok akademik çalışma yapılan Şemseddin Mısri'nin hayatına dair birincil ve en güvenilir kaynak öncelikle kendisi ve eserleridir. O, yolunun pirine tahsis ettiği eseri *Gülzâr-ı Mısri* adlı eserinin son bölümünde dergâhın son postnişini olması hasebiyle kendi otobiografisine de yer verir.⁶ Kendisinin verdiği bilgiler ışığında Şemseddin Mısri'nin hayat hikâyesi şöyle özetlenebilir:

Soyadı Kanunu'yla birlikte "Ulusoy" soyadını alan Şemseddin Mısri, 26 Şaban 1283 / 3 Ocak 1867 tarihinde Mısri Zâviyesi şeyhi İsmail Nazif Efendi'nin oğlu olarak Bursa'da

⁴ Eserin günümüz harfleriyle ilmî neşri için bkz: Baldırzâde Selîsî Şeyh Mehmed, *Ravza-i Evliyâ*, (hzl. Mefail Hızlı-Murat Yurtsever), Bursa 2000.

⁵ İsmail Belîğ, *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefeyât-ı Danişverân-ı Nâdirân*, (Haz. Suat Donuk), Gece Kitaplığı Yay., Ankara 2016, s. 124.

⁶ Mısri, Şemseddin, *Gülzâr-ı Mısri*, s.568-575.

dünyaya gelmiştir.⁷ İlk eğitimini babasının yanında alan Şemseddin Mısrî, ilkokulu Bursa'da Şeker Hoca Mektebinde, manevi gelişimini de Atınavî Ali Rıza Efendi Dergâhı şeyhi Mustafa Lütfullah Efendi'nin yanında ikmal etmiştir. Bursa Mısrî Dergâhı'na 1310 / 1893 yılında postnişin olan Şemseddin Efendi'nin iki divanı, Bursa tasavvuf kültür ve tarihine ilişkin altmış kadar eseri bulunmaktadır.⁸ Şemseddin Mısrî 9 Teşrinievvel 1336 tarihinde 69 yaşında iken tedavi görmek için gittiği İstanbul'da vefat etmiştir. Mısrî, vasiyetine uyularak Merkez Efendi Kabristanı'na defnedilmiştir.

2. Nüshası

Şemseddin Mısrî'nin söz konusu eserinin tek nüshası Ahmet Erdönmez'in şahsi koleksiyonundadır. Mukavva ciltli, cildin üzerinde yirmi adet sarı renkli papatya şeklinde yuvarlak şekiller vardır. Eserin zahriyesinde, *“el-cildü's-sâlis min Gülzâr-ı Mısrî Yâdigâr-ı Şemsî ve Hüve Bahâr-ı Şemsî Eser-i Mehmed Şemseddin Hâdim-i Dergâh-ı Mısrî. 1332 Bursa”* yazılıdır. Zahriyeden sonra “fihrist-i kitâb”, ardından da mukaddime ve metin gelmektedir. Kitabın hiçbir yerinde ebru, tezhip gibi süslemeler kullanılmamıştır. Metnin etrafı siyah cetvelle çevrilidir. Ana başlıklar talik, metin ise rika ile yazılmıştır. Sayfa numaraları metnin üst kısmında ortada bulunmaktadır. Bir sayfada en çok dört biyografi bulunmakta, sayfa kenarlarında ilgili sayfanın ne zaman kaydedildiğini gösteren notlar mevcuttur. Yekûnu iki yüz on dört sayfalık eserde yer alan ilk biyografi Hacı İsmail Efendi'ye sonuncusu ise Meddâh Sürûrî'ye aittir.

Metnin başı: *“Bismillâhirrahmânirrahîm Hüve'l-Mu'in yâ Kerîm yâ Rahîm yâ Allah yâ Muvaflık yâ Müyessir külle asîr”*

Metnin Sonu: *“Elhamdülillâhi ale't-temâm, vessalâtü vesselâmü alâ Resûlina Seyyidi'l-enâm ve alâ âlihî ve tretihi'l-kirâm”*

“Yevm-i Terviye 1353 / 13 Mart 1935

Yevm-i Çarşamba, Saat 3

el-Fakîr Mehmed Şemseddin el-Mısrî el-Bursevî”

3. Muhteva Özellikleri

Eserde biyografi sahiplerinin adı, doğum ve vefat tarihleri, meslekleri, varsa intisap ettiği tarikat bilgileri, aileleri, tevazu, cömertlik, zenginlik, el sıkılığı gibi kişisel özellikleri, kerametleri, ilmî ehliyetleri, ilgileri, ikili ilişkileri, akrabalık münasebetleri, almış oldukları lakabın sebebi, çocuklarının ne gibi vazifeler yaptığı, ezberlerinin nasıl olduğu, mezar taşlarının olup olmadığı, varsa yerleri ve özellikleri gibi pek çok malumata yer verilmektedir.

Şemseddin bir tekkenin yıkılması, padişah cülusu, etrafında yaşanan sürgün hadiseleri gibi önemli tarihî olaylara da sıklıkla değinmektedir. Biyografi sahibinin kabrinin bulunduğu yerler, ondan daha önce vefat eden, meşhur kişilerin kabirlerinin yerlerine göre tarif edilmiş, *“...nin yanında, bitişiğinde, üstünde, altında, yukarısında”* gibi kalıp ifadelerle âdeta kabirlerin açık adresleri gözler önüne serilmiştir. Müellifin bizzat tanıdığı, görüştüğü, akrabası ve kendisiyle aynı tarikata mensup kişilerin biyografileri, diğerlerine kıyasla daha hacimlidir.

Bahâr-ı Şemsî'nin dikkat çekilmesi gereken bir başka yönü de ilgili şahısların kaleme aldığı eserlerin isimlerine, şiir örneklerine, vefatlarına düşülen tarihlerin zikredilmesine özen

⁷ Şemseddin Efendi şu beyti kendi doğumuna tarih düşmüştür: *“Velâdet târim Şemsî ne hoş ni'met-tesâdüftür / Gelirken âleme rûhum muhibb-i âl-i Beyt geldi”* 1283

⁸ Şemseddin Efendi'nin *Ezhar-ı Şemsî* isimli eserine hakkında Olcay Kocatürk bir bildiri metni sunmuştur. Bkz: Olcay Kocatürk, *“Niyazi Mısrî'nin Yolunda: Ezhâr-ı Şemsî ve Halveti Mısrî Miras”*, *Niyazi Mısrî Dönemi ve Tesirleri Sempozyumu Bildirileri*, ed.. Mustafa Efe-Olcay Kocatürk. Osmangazi Belediyesi Yay., Bursa, 185-192. Müellifin eserlerinin tamamına yakını hâlen yazma hâlinde olup asılları Ahmet Ö. Erdönmez'in şahsi koleksiyonunda bulunmaktadır. Bu eserlerin ayrıntılı dökümü için bkz: Mehmed Şemseddin, *Yâdigâr-ı Şemsî / Bursa Dergâhları*, hzl. Mustafa Kara-Kadir Atlansoy, Uludağ Yay., Bursa 1997.

gösterilmesidir. Şemseddin Mısri, elindeki bilgi ve belgelerden hareketle objektif bilgilerle eserini inşa ederken zaman zaman biyografisine yer verdiği şahısların keramet içerikli hikâyeleri gibi sübjektif bilgileri de *Bahâr-ı Şemsî*'ye almıştır. Bu özellikler, incelemeye konu olan eseri, tasavvuf ve edebiyat tarihi bakımından önemli bir kaynak kılmaktadır.

4. Türü ve Bölümleri

Vefeyatnameler esas alınan kriterlere göre farklı tasniflere tabi tutulmuştur. Kimisi yalnız belirli bir dönemi incelerken, bazıları belirli bir meslek erbabına ayrılmış, bazıları ise alfabetik veya kronolojik tarzda sıralanmıştır. *Bahâr-ı Şemsî*, turuk-ı aliyye, ulema, müftüler, şuaa, musikişinaslar, hattatlar, hekimler, mecazibîn-i ilahî, paşalar, bazı eşraf, hanedan, ümera ve hünerveran olmak üzere on bir bölüm ve iki yüz yetmiş altı biyografiden oluşmaktadır. Her bölüm kendi içinde alfabetik olarak sıralanmıştır. Bu bakımdan eserin, alfabetik vefeyatname türüne girdiği söylenebilir.

5. Dili ve Üslubu

Şemseddin Efendi bahse konu eserinde, ilgili şahısların özellikle vefat tarihi ve yerlerine yazılı ve sözlü kaynaklardan ulaşmaya çalışmış, bu bilgilerle doğrudan ilgili bulunan manzumeleri de kaydetmeyi ihmal etmemiştir. Kimi zaman yalnızca vefat tarihinin olduğu beyitle iktifa ederken, bazen de bütün manzumeyi olduğu gibi nakletmiştir. Birkaç yerde görülmekle birlikte aynı şahsın vefatına düşülen birkaç tarihin kaydedildiği de görülmektedir.

Şemseddin Efendi, kendisinden evvel derlenen Bursa vefeyatnamelerini incelemiş ve birbirinden farklı muhtevaya sahip üç ciltten müteşekkil bir vefeyatname külliyyatı oluşturmak istemiştir. Bu külliyyatın ilk cildi Niyâzî-i Mısri'nin, çocuklarının, halifelerinin ve asitanelerinde hizmet eden meşayihin hâl tercemelerini, ikinci cildi ise Bursa'da bulunan tekkelerin inşa edildiği zamandan müellifin zamanına kadar gelen meşayihin hâl tercemelerini, üçüncü cilt ise tekkesi olmayan ve 1262 / 1846 tarihinden sonra zuhur edip başka eserlerde zikredilmeyen hulefa, şuaa, fuzala ve Bursa'nın eşrafını konu almıştır.

Şemseddin Efendi, 21 Zilhicce 1332 / 20 Teşrinievvel 1330 / 3 Aralık 1914 Perşembe gecesi müsvedde hâlinde olan *Bahâr-ı Şemsî*'nin, alfabetik sırayla ve kıdeme göre tebyizine başlamış, elli yedi gün zarfında yevm-i tevriye 13 Mart 1935 Çarşamba günü saat 3'te eserini tamamlamıştır. Çalışmanın ilk amacı *Bahâr-ı Şemsî*'nin ana hatlarıyla tespit edilmesi iken, diğer bir hedefi de eserin tamamı veya özeti nakledilmeksizin neşredilmemiş bu hacimli eserde yer alan biyografi sahiplerinin doğum ve vefat tarihleri, defnedildikleri yer ve mezar taşlarında yer alan kayıtların ortaya konabilmesidir. İlgili kayıtlar deşifre edilirken Şemseddin Efendi tarafından nakledilen tarihler Hicri, Rumi veya Miladi olarak belirtilmişse bu bilgiler aynen aktarılacak miladi karşılıkları da verilmiştir. Ancak nakledilen tarihin hangi takvime ait olduğu bilinmiyorsa herhangi bir tarih çevirme işlemi yapılmaksızın olduğu gibi bırakılmıştır. Buradan hareketle metnin sırası gözetilerek bilgiler şu şekilde kaydedilmiştir.

A. TURUK-I ALİYYENİN HALİFELERİ

1. Hacı İsmail Efendi

İsmail Efendi, Hazret-i Emîr Mahallesi'nde Sûfîzâde Abdurrahman Efendi'nin sulbünden dünyaya gelmiş, Mevlânâ Hâlid-i Bağdâdî hazretlerine mülaki olduktan sonra kendisine intisap ve tarikat usulünü ikmal ederek icazet almıştır. Bu zat, Şemseddin Efendi'nin anne tarafından dedesi olan mevlit sahibi Âkif Efendi'nin kardeşidir. 1293 senesinde vefat ederek Zeyniler'de kardeşi Âkif Efendi'nin kabrinde defnedilmiştir.

2. Eyüb Efendi

Eyüb Efendi, Kırımlı olup Bursa'ya hicretle Arap Mehmet Mahallesi Camii'ne imam tayin edilmiştir. 26 Şevval 1306 / 12 Haziran 1305 / 1889 tarihinde irtihal etmekle Pınarbaşı Kabristanı'nda metfundur.

3. Ahmed Hamdi Efendi

Bursa'nın Abdal Mehmed Mahallesi'nde dünyaya gelmiş, Hazret-i Emîr camii imamı Hacı İsmail Efendi'ye intisap etmiş, Uşşâkî meşayihinden Ömer Hulusi Efendi'nin halifesi Hüseyin Hakkı Efendi'den istihlaf etmiştir. 1319 / 1901 tarihinde *İrci 'î* emrine icabetle vasiyeti gereği Seyyid Usûl Dergâhı'nda defnedilmiş ve vefatına şu tarih düşülmüştür;

*Kalem nakş eyledi tarih-i cevherdârını Aşkî
Sezâdır âh ola dilşâd Hamdî bâğ-ı me'vâda (1319)*

4. İsmail Rûşenî

Nakîbü'l-Eşrâf Ahmed Münîb Efendi'nin biraderzadesi olup "nakîbler" diye meşhur, Mahkeme Başkâtibi Celal Efendi'nin oğludur. Küffizâde lakabıyla bilinir. Destereci Ahmed Hamdi Efendi'ye intisap ederek, sülükünü tamamlamış ve hilafet almıştır. 20 Safer 1324 / 15 Kânunuevvel 1322 / 1906 tarihinde salı günü saat dokuzda irtihâline binaen, çarşamba günü Cami-i Kebîr'de cenaze namazı kılınarak Seyyid Usûl Tekkesi'nde defnolunmuştur. Kabir taşında şu yazılıdır:

*Seb'a-i esmâ ile târihin ikmâl et Şemsî
Etti İsmâil Efendi cânını kurbân-ı Hak (1324)*

5. Emin Efendi

Emin Efendi, zabıta memuru Arab Ali Osman Ağa'nın oğludur. Arab Emin Efendi olarak da bilinir. Bursa'da iken Kayguluzâde Şeyh Veysi Efendi'ye inabet etmiştir. Şeyhi ve şeyhzadesinin vefatından sonra (boş) tarihinde Selânikli Şeyh İzzet Efendi'den Kâdirî hilafeti almıştır. 24 Rebiülevvel 1343 / 10 Teşrinievvel 1340 / 1924 tarihinde müptela olduğu hastalıktan kurtulamayarak vefat etmiştir. Dokuzserviler Kabristanı'na defnolunmuştur.

6. Palancı Efendi (Ömer Hulûsi)

Bu zat, Konya'da 1215 / 1800 senesinde Palancı Ömer'in oğlu olarak dünyaya gelmiştir. Kâdirî tarikatı meşayihinden bir şeyhe intisap ederek sülükünü tamamlamış, şeyhinin vefatından sonra diyar diyar seyahate başlamış, 1250 / 1834 tarihinde Bursa'ya gelerek burayı ikinci vatan edinmiştir. 8 Rebiülahir 1293 / 1876 tarihinde vefatı vuku bulmuş ve mahalle mektebi haziresinde defnolunmuştur.

7. Cemal Efendi (A'mâ)

Cemâl Efendi Trabluslu olup sadattan olduğunu ve muhaddisinden bulunduğunu iddia etmiş. Hangi hadisten bahsolunsa "Evet o *İbn-i Mâce*'de vardır yahut *Müslim*'dedir." şeklinde cevap vererek hadis ilminde ne kadar maharetli olduğunu göstermiş. 10 Şaban 1341 / 28 Mart 1339 / 1923 tarihinde vefatına binaen Pınarbaşı Kabristanı'nda metfundur.

8. Cemile Hanım (Şeyhe Hâce)

Cemile Hanım, Bursa'nın Misi köyünde Hacı Veyiszâde Hacı Emin Efendi'nin kızı olup Bursa'da Hisar Mahallesi'nden Nalbant Süleyman Efendi ile izdivaç etmiştir. Kütahyalı Evliyazâde İsmail Hakkı Efendi'nin Bursa'da bulunduğu sırada ona intisap etmiş ve diğer kadınlara zikir telkini ve tarikat ayini icrasına izin verilerek, evinde cuma günleri kadınlarla ayakta zikir ve tevhit icra etmiştir. 16 Zilhicce 1341 / 18 Temmuz 1339 / 1922'de beka âlemine geçerek, Hazret-i Emîr Kabristanı'nda çeşme arkasında defnedilmiştir.

9. Hasan Kalfa (Halife)

Kendisinin intisabı Münzevî Hacı Abdullah Efendi hazretlerine ise de sülükünün ikmalî, Şeyh Ahmed Efendi'dendir. 1280 / 1863 yılında sayılı nefeslerini tamamlayarak mektep haziresine emanet edilmiştir.

10. Hacı Ali Baba

Şemseddin Efendi'nin dedesi Sadî Şeyhi Hacı Haydar Efendi'ye intisap etmiş, şeyhinin irtihalinden sonra şeyhinin oğlu Hacı Nuri Efendi tarafından hırka giydirilerek kendisine icazet verilmiştir. Hacı Ali Baba 23 Rebiülahir 1313 / 1 Eylül 1311 / 1895 Cuma günü vefat etmiş, Cami-i Kebir'de namazı kılındıktan sonra Pınarbaşı Kabristanı'nda Hindîler Tekkesi karşısında defnedilmiştir.

11. Havranlı Hacı Ahmed Efendi

Hacı Ahmed Efendi Edremit, Havran eşrafından olup Nakşibendi tarikatına intisap ederek icazet almaya muvaffak olmuş, 1313 tarihinde vefatı vuku bularak İsmail Hakkı Dergâhı haziresinde defnedilmiştir.

12. Hamdi Efendi

Yenişehir'de dergâh inşa eden Celvetî Şeyhi Visâlî Efendi'nin torunlarından. Şemseddin Efendi'nin kayınpederi Arpacızâde Hacı İsmail Efendi'nin kızkardeşi Saide Hanım'la evlenmiştir. Rifai tarikatinden icazet almıştır. 1312 tarihinde vefat ederek, Pınarbaşı Kabristanı'nda Dört Yol ağzındaki çeşmenin arkasında defnedilmiştir.

13. Hacı Osman Dede

Bu zât, Ohrili olup Numâniye Dergâhı Şeyhi Safiyyüddin Efendi'ye intisap etmiş. Ancak şeyhinin torunu Arif Efendi tarafından kendisine hilafet verilmiştir. 19 Zilkade 1324 / 22 Kânunuevvel 1322 / 1906 Cuma günü hastanede vefat etmiş ve Zindankapı Kabristanı'na defnolunmuştur.

14. Hacı Şerif Dede

Hacı Şerif Dede uzun yıllar Mısırî tekkesinde hizmet ederek 11 Rebiülahir 1333 / 14 Şubat 1330 / 1915 tarihinde vefat etmiş ve Yeniyer Kabristanı'nda defnedilmiştir.

15. Hacı Hüsnü Efendi

Sofya muhacirlerinden olup Uşşâkî şeyhi Destereci Ahmed Efendi'ye intisap ederek hilafet almıştır. 28 Zilhicce 1330 / 25 Mart 1328 pazar günü müptela olduğu hastalıktan kurtulamayarak vefat etmiş, Emîr Sultân Kabristanına defnolunmuştur.

16. Hacı Mehmed Sehâvetüddin Dede

Bursa'nın Abdal Mahallesi'nde tevellüt etmiştir. Kara Abdürrezzak Mahallesi'nde Âşık Yunus Tekkesi Sadî Şeyhi Tevfik Efendi'ye intisap etmiş ise de daha sonra Destereci Şeyh Ahmed Hamdi Efendi'ye 1290 tarihinde biat ederek elinden hırka giymiştir. 21 Şevval 1331 / 10 Eylül 1329 / 1913 tarihinde 90 yaşlarında vefat edip Deveciler Kabristanı'nda batı tarafındaki yola yakın yere defnedilmiştir. Şemseddin Efendi onun kabir taşına yazılan şu tarihi düşmüş:

*Çâr etrâfa bu târihi i'lân ettiler
Hacı Dede zikr ile azm-i ukbâ eyledi*

17. Hüseyin Kenzî Dede

Hüseyin Kenzî Dede Hudâvendigâr Mahallesi'nde tevellüt etmiş, Destereci Ahmed Hamdi Efendi'ye intisapla sülukünü tamamlamış, 1330 senesinde vefat ederek Mevlidî Süleyman Efendi civarında defnedilmiştir.

18. Hacı Mercan Efendi

Rifaiyye'den müstahleftir. 28 Cemaziyelevvel 1339 / 23 Şubat 1336 / 1920 tarihinde vefat etmiştir. Mezarı, Pınarbaşı Kabristanı'ndadır.

19. Hasan Aşkî Efendi

1343 senesi recebinin ilk cuması Regaip gecesinde vefatı vuku bulmuştur. Uşşâkî şeyhi Destereci Ahmed Efendi'den mücaz ve müstahleftir.

20. Hakkî Efendi

Selânik Rifâî Dergâhı şeyhi Ali Efendi'nin ikinci oğlu olup babasından hırka giymiştir. 16 Şaban 1348 / 3 Kânunusani 1345 / 1929 perşembe günü irtihal etmiş, cenaze namazı Cami-i Kebir'de kılınarak Hazret-i Emîr civarındaki Kabristana defnedilmiştir.

21. Halil Efendi

Şabânî şeyhi Hacı Salih Efendi'ye intisap etmiş ise de şeyhinin vefatından sonra İstanbul'a giderek Türbedâr Efendi lakabıyla meşhur, Tırnovalı Amiş Efendi'ye intisap etmiştir. 5 Rebiülevvel 1333 / 8 Kânunusani 1330 / 1915 Perşembe günü göçmüştür. Mezarı, Zindankapı Kabristanı'nın batı tarafındaki kapısının sağında Süleyman Bey Baba'nın kabri civarındadır.

22. Derviş Hanım

Eşrefzâde Dergâhı şeyhi Nâfîz Efendi'nin kızıdır. 7 Recep 1349 / 15 Teşrinisani 1346 / 1930 tarihinde vefat etmiştir. Pınarbaşı'nda metfundur.

23. Rifâî Hüseyin Efendi

Bursa'da tevellüt edip Maksem'de Abdülmümin Dergâhı şeyhi Rifâî Fahrulganî Efendi'ye intisap etmiştir. Ancak hilafeti Bursa Yenişehir'de Genç Baba Dergâhı şeyhi Kudret Efendi'dendir. 11 Muharrem 1317 / 9 Mayıs 1315 / 1899 pazar günü ahirete irtihal etmiştir. Mezarı Pınarbaşı Kabristanı'ndadır.

24. Ramiz Efendi

3 Rebiülahir 1274 tarihinde Bursa Bezîrî (Vezîrî) Mahallesi'nde Muhallebicizâde Hacı İsmail Efendi sulbünden dünyaya gelmiştir. İlk olarak Şemseddin Mısri'nin dedesi Sadî Dergâhı şeyhi Haydar Efendi'ye intisap etmiştir. Fakat tarikat icazetini Etyemez Dergâhı şeyhi Feridüddin Efendi'dendir. 18 Ramazan 1336 / 27 Haziran 1337 / 1918 tarihinde beka âlemine göç ederek, dergâhın kabrine defnedilmiştir.

25. Zeki Dede

Osman Efendizâde Refik Efendi'nin sulbünden 1237 tarihinde dünyaya gelmiştir. Bursa Mevlevihanesi'nde postnişin olan Mehmed Dede Efendi'ye intisap ederek sülükünü tamamlamış, 1300 tarihinde Üsküdar'da vefat etmiştir.

26. Süleyman Baba

Siroz'da dünyaya gözlerini açmıştır. Seyyid Nimetullah tarikatinden Kalaycı Baba'nın elinden hırka giymiştir. Mezar taşında şöyle yazılıdır: “*Pîşvâ-yı tarikat, rehnumâ-yı hakikat, vâkıf-ı esrâr-ı vahdet ü marifet, âşinâ-yı maârif-i uzlet ü halvet, vâreste-i kuyûd-ı mâsivallâh, yeketâz-ı meydân-ı tecerrüd-i gayrullah, mürşid-i âgâh, ârif-i billah, Siroziyy'ul-asl merhum Şeyh Seyyid Hâcî Süleyman Baba Efendi. 17 Ramazan 1262*”

27. Said Efendi

Tekirdağlı olup İstanbul'da Ahmet Buhârî Dergâhı şeyhine intisap etmiştir. 12 Rebiülevvel 1307 / 23 Teşrinisani 1305 / 1889 perşembe günü beka âlemine irtihal ederek Baba Zakir Kabristanı'na emanet edilmiştir.

28. Sırrî Efendi

Arabgir'de 1257 senesi Zilhiccesinde Gazzâzoğlu Hacı Mustafa Efendi'nin sulbünden dünyaya gelmiş, 16 Şevval 1333 / 14 Ağustos 1331 / 1915 tarihinde irtihal etmekle, Pınarbaşı

Kabristanı'na defnedilmiştir. Sırrı Efendi, Suriye'de bulunduğu esnada Sadeddin-i Cibâvî türbedarı Şeyh Timur Efendi'den hilafet almaya muvaffak olmuştur.

29. Said Efendi (Rifâî)

Üsküp'te varlık âlemine ayak basmış, Rifâî Mehmed Efendi'den sülukünü ikmal etmiştir. 21 Cemaziyelevvel 1336 / 3 Nisan 1334 / 1918 çarşamba günü ruhunu teslim ederek Hazret-i Emîr Kabristanı'na defnedilmiştir. Taşına yazılmak üzere Şemseddin Efendi şu tarihi söylemiştir:

*Cevher gibi dü çeşmim yaşıyla târîhin dedim
Yâ Hak dedi bekâya nakleyeyip Şeyh Said (1336)*

30. Seyyid Ali Sümbül Baba

Celvetî tarikati mensuplarından olup mezarı Deveciler Kabristanı'ndadır. Şu tarih, mezar taşına hakkedilmiştir:

*Kıldı bu mısrala edâ
Târîh-i fevtin Vâsıfâ
Gülşen-serâ-yı Adn'i câ
Kıldı Ali Sümbül Baba (1231)*

31. Şeyh Kerim Efendi (Rifâî-Melâmî)

İstanbul'da Tarsûsî Dergâhı Rifâî postnişini iken, daha sonra Arap Hoca Efendi lakabıyla meşhur Şeyh Muhammed Nûru'l-Arabî el-Melâmî Efendi'ye intisapla sülukünü ikmale muvaffak olmuştur. Nalbantoğlu Mahallesi'nde ikâmet ettiği hânede 1323 / 1905 senesinde irtihal etmiştir. Sultân Emîr'e giderken Sancakdâr Baba Türbesi'nin karşısındaki kabristanda metfundur.

32. Şeyh İbrahim Efendi

Sirozludur. Balkan Muharebesi dolayısıyla Bursa'ya hicret etmiştir. Tarîk-i Rifâî hulefasından idi. 1338 tarihinde vefat etmiştir. Seyyid Usûl Tekkesi'nde metfundur.

33. Şeyh Mehmed Efendi (Rifâî)

Köstendil muhacirlerinden olup Rifâiyye'den müstahleftir. 3 Safer 1317 / 31 Mayıs 1315 / 1899 tarihinde vefat etmiştir. Mezarı Deveciler Kabristanı'ndadır.

34. Şeyh Mehmed Efendi (Halvetî)

Rumeli Köstendillidir. Selânik'te İkilüle Şeyhi Ömer Efendi'den istihlaf ettiğinden Halvetiyye'nin Ramazâniyye şubesine mensuptur. 31 Rebiülevvel 1331 / 5 Şubat 1328 / 1913 tarihinde irtihal etmekle Mevlid gecesi Deveciler Kabristanı'nda defnedilmiştir.

35. Şeyh Hasan Efendi (Halvetî)

Köstendil muhacirlerindedir. Halvetiyye'nin Yiğitbaşıyye koluna mensuptur. 15 Şaban 1331 / 1 Temmuz 1329 / 1913 cumartesi günü vefat etmiştir. Kabri Pınarbaşı'ndadır.

36. Şevket Efendi (Uşşâkî)

Sofya'dan Bursa'ya gelerek Destereci Ahmed Hamdi Efendi'ye intisap etmiş ve sülukünü tamamlayarak hilafet almıştır. Pınarbaşı Kabristanı'na, daha evvel vefat eden oğlu Enver Bey'in kabrine defnedilmiştir.

37. Salih Bey (Vodineli)

Vodine eşraf ve hanedanından olup validesinin biraderi Kara Hasan Bey'in Debre'deki hanesinde tevellüt etmiştir. Halvetiyye meşayihinden, meşhur Şeyh Ali Efendi'ye intisap

etmiştir. 4 Muharrem 1351 / 28 Nisan 1348 / 1932 salı günü vefat etmekle, Emîr Sultan'da rahmete gönderilmiştir.

38. Tahir Bey

Bursa'nın Bâbızemîn Mahallesi'nde Şemseddin Efendi'nin annesinin dedesi Sadî Şeyhi Haydar Efendi'nin dergâhı karşısındaki evde 1278 yılı 19 Cemaziyelevvel 1861'de dünyaya gelmiştir. Melâmî şeyhi Harîrîzâde Kemaleddin Efendi'ye intisap etmiştir. 10 Rebiülahir 1344 / 29 Teşrinievvel 1341 / 1925 perşembe günü Üsküdar Zeynep Kâmil Hastanesi'nde hayata gözlerini kapamıştır. Kabri, Üsküdar'da bulunan Hüdâyî Dergâhı haziresindedir.

39. Ali Sıddık Baba

Bursevî Şeyh Emin Efendi hazretlerine mensup olup *Mesnevî-i Şerîf* kıraatiyle Mevlevihane'ye hizmeti bulunduğundan 1244 tarihinde vefat ettikten sonra Mevlevî Dergâhı'nda türbe hâricinde Şeyh Sadık Efendi'ye yakın bir yerde defnedilmiştir.

40. Ömer Efendi (Beypazarı-Kayseri)

Beypazarlı olup Nakşibendî meşayihinden bir zattan hilafet almıştır. 1274 yılında hayata gözlerini yumarak Hindîler Kalenderhanesi karşısındaki Kabristanda Koca Mustafa Paşa kabrinin güneyinde defnedilmiştir. Mezar taşında şu tarih vardır:

*Merhûm ve mağfûrun leh Kayserevî
Fâzıl el-Hac Ömer Efendi hazretleri (1274)*

41. Osman Dede (Mevlevî)

Aslen Arnavut olup Bursa Mevlevihanesi'nde uzun müddet aççıbaşılık ve semazenbaşılık vazifelerinde bulunmuştur. 1303 tarihinde vefat etmekle Mevlevihane kapısının karşısında defnedilmiştir. Şu manzume mezar taşında yazılıdır:

*Verdi fer târîhe mecmû-ı hurûf
Fâtiha'yla yâd ola Osman Dede (1303)*

42. Ulvi Ali Dede Efendi (Mevlevî)

1218 senesinde Afyonkarahisar'da dünyaya gelmiştir. Mevlevî meşayihinden olup. Karahisar Mevlevî şeyhi Reşid Çelebi'ye intisap etmiştir. 1305 / 1887 yılında ahirete geçerek Mevlevihane'nin kapısı karşısında Osman Dede'ye yakın bir yerde defnolunmuştur. Şu tarih mezar taşına nakşolmuştur:

*Nakş etti harf-i mu'cem levh-i beyâna târîh
Hâfız Ali Efendi göçtü bekâya nâ-gâh (1305)*

43. Attâr Hacı Mehmed Rıdvan Bey (Sadî)

İlk olarak Karaabdürrezzak Mahallesi'nde Sadî Şeyhi Tevfik Efendi'ye intisap etmiş ancak sülükünü Ankara'da bulunan Aziz Efendi'de tamamlayarak 1302 senesinde ondan hilafet almıştır. 29 Ramazan 1326 / 1908 pazartesi günü vefat ederek Hazret-i Emîr Camii'nin batısında kapının sağında metfun bulunan babası Şükrü Bey'in yakınında defnedilmiştir. Mezar taşında Nail Efendi'nin söylediği şu tarih yazılıdır:

*Eşk-i çeşmimle dedim ey Nâilî târîh güher
Şeyh Mehmed Bey kılıp Firdevs-i bâkîyi makar (1326)*

44. Âdile Hanım (Uşşâkî)

Bursa'nın İstabl-ı Beyazıt Paşa Mahallesi'nde, Kalıbcızâdelerden Mustafa Ağa'nın sulbünden 1251 senesinde tevellüt etmiştir. Uşşâkî Şeyhi Destereci Ahmed Efendi'ye

müntesiptir. 1 Ramazan 1326 / 28 Eylül 1324 / 1908 pazar gecesi beka âlemine göçmüştür. Kabri Seyyid Usûl civarındadır.

45. Kasım Efendi

Hindîler Tekkesi karşısında, bu zatın on üç terkli taç şeklindeki mezar taşında, 3 Ramazan 1188 / 7 Kasım 1774 tarihinde vefat ettiği yazılıdır. Muhtemelen Celvetiyye mensuplarındanır.

46. Kalıbçı İbrahim Dede ve Pîrdaşı Tevfik Efendi

Tevfik Efendi 19 Cemaziyelevvel 1320 / 9 Eylül 1318 / 1902'de vefat etmiştir. Pınarbaşı'nda metfundur.

47. Kadıhan Efendi

Buhârâ'nın Nemengân kasabasından olup Nakşibendiyye'nin Müceddidiyye kolu meşayihinden Şeyh Mehmed Fakîr Efendi'ye intisapla sülukünü tamamlamış ve hilafet almıştır. 22 Ramazan 1338 / 11 Haziran 1336 / 1920 cuma günü irtihal ederek Mevlidî Süleyman Efendi'nin kabri karşısında bulunan Karagöz'ün kabri denilen yerde defnedilmiştir.

48. Gökmenzâde Rıfat Efendi

Şemseddin Efendi, Rıfat Efendi'nin hâl tercemesini çok aramasına rağmen elde edememiştir. Yalnız bir *Mecmûa* ve *Divânçe*'sini görmüştür. Şhreküstü Kabristanı'nı ziyaret ve meşahiri yazarken kabir taşına rastlamıştır. Şeyh Said Efendi'ye intisap etmiş, ancak hilafeti Şemseddin Efendi'nin dedesi Haydar Efendi'den almıştır. Taşında şöyle yazılıdır:

Tarîk-i Kâdiriyye ve Sadiyye ve Rifâiyye ve Celvetiyye ve Nakşibendiyye müstahleflerinden ilm-i Arabî ve Fârisî ve hendese ve küre ve hutût-ı mütenevvia hocalarından Gökmenzâde Şeyh Hâcî Çelebî Hüseyin Rıfat Efendi, 18 Muharrem 1285.

49. Gönlübeyâzoğlu Hacı Mustafa Baba

Şemseddin Efendi'nin anne tarafından dedesi Sadî şeyhi Said Efendi'ye müntesiptir. Doksan yaşının üzerindeyken 26 Şaban 1324 / 2 Teşrinievvel 1322 / 1906 pazartesi beka âlemine yürümüş, Seyyid Usûl Dergâhı'na gömülmüştür.

50. Keşmirî Hasan Tahsin Efendi

Mumaileyh Keşmir müftüsünün mahdumu olup hasbelkader memleketinden çıkarak İstanbul'a ve daha sonra ise Bursa'ya gelmiş, Bursa'da bulunduğu esnada hastalanarak 9 Şaban 1325 / 4 Ağustos 1323 / 1907 salı günü vefatına binaen Pınarbaşı Kabristanı'nda Hindîler Kalenderhanesi karşısına defnolunmuştur.

51. Mustafa Efendi

Hazret-i Emîr'le birlikte gelen Muradiye'de Beşikçiler'de cami yaptıran Sûfî Sinan Bey Paşa'nın sülâlesinden, Şemseddin Efendi'nin anne tarafından dedesi *Mevlit* sahibi Âkif Efendi'nin büyük kardeşi Mustafa Efendi'nin oğludur. 17 Cemaziyelevvel 1306 / 7 Kânunusani 1304 / 1889 tarihinde vefat etmekle Emîr Sultân Camii'nin batı tarafındaki kapının sağ tarafında Mekabir-i Hulefa'da olup kendisinden önce vefat eden kız kardeşine yakın bir yerdedir.

52. Muharrem Dede

Bursa'da tevellüt etmiştir. Kütahyalı Evliyâzâde İsmail Hakkı Efendi'nin halifelerinden İstanbul Mahmutpaşa'da Tekne Sokağı'ndaki dergâhın şeyhi Yunus Efendi'ye intisap ederek sülukünü ikmal etmiştir. 1307 senesinde irtihal etmekle pirdaşı bulunan Karakedi (Karakadı) Dergâhı şeyhi Rıza Efendi kendi tekkesinde kabrini hazır ettirmekle oraya defin ve meşhur mecazibinden Kepenekli Hüseyin Baba'ya yakın olmuştur.

53. Münzevî Ahmed Efendi

Topkapı civarında Arpa Emîni Mahallesi'nde 1237 senesinde şehadet âlemine ayak basmıştır. İlk olarak Tahtaminâre şeyhi Rifâî Salih Efendi'ye müntesip olmuş, bilahare Hazret-i Merkez Dergâhı şeyhi Ahmed Efendi'ye intisap ederek Halvetiyye'nin Sümbüliyye kolundan feyiz almıştır. 1317 senesinde beka yurduna göç ederek Deveciler Mezarlığı'nda defnedilmiştir. İmha edilen Deveciler Mezarlığı'ndaki mezar taşında şöyle yazılı imiş: “*Ez'afu'l-ğurabâ'il-mübteliye eslemü'l-üdebâi's-sâbirîn fi'l-ye'si ve'l-beliyye alilü'l-bür'i bi-merâreti'd-devâ'il-habîb zelîlü'l-kurbi bi-mehâfeti'l-mu'izzi'l-habîb hatîbü suhbeti'l-edebî selîmü'l-kalbi ke's-sabî el-mutasavvîfu's-siddîkî el-murtakî bi't-tasarrafâtî'l-Üveysiyye ve mutasarrafî'l-kevnîyye muktebisen mine't-tasarrafâtî'l-kudsiyye muhyi'l-leyâlî müddete'l-umri nâ'imen ilâ sabâhî'l-visâli bi-dersi üslûbî'l-irşâd ilâ savbî'l-matlûbî ve me'âd el-edîbü's-şehîd ve'l-ğarîbu's-sa'îd el-Hâc Ahmed el-Betûl el-İslâmbolî (ks) 2 Ramazan 1317*”

54. Neşet Efendi

İstanbul İsmail Efendi'nin oğludur. 1260 tarihinde tevellüt etmiştir. Samatya civarında Etyemez Dergâhı şeyhi Hacı Sırrızâdelerden ve Sadiyye tarikatından Şeyh Feridüddün Efendi'den hırka giymiştir. 1 Recep 1305 / 1 Mayıs 1304 / 1888 salı günü Cami-i Kebîr'de cenaze namazını müteakip İstanbul'da usulü veçhile, tevhîd ve salavat-ı şerifeler okunarak Sadî Dergâhı'na getirilmiş, Şemseddin Efendi'nin dedesi Hacı Haydar Efendi'nin kabrinin bitişiğindeki kabirde defnedilmiştir.

55. Nail Efendi

Trabzon'da 1263 tarihinde Derviş Alizâde Haşim Efendi'nin sulbünden dünyaya gelmiştir. 12 Haziran 1339 / 1923 tarihinde beka yurduna göçmüştür. Hazret-i Emir yolunda Kaşıkçızadeler Kabristanı'nda Hakk'a uğurlanmıştır. İlk olarak Ramazan Baba İvaz Paşazâde Süleyman Bey Baba'ya biat etmiş, daha sonra Bektaşî tarikatından hilafet almıştır.

56. Veli Efendi

Dere köyünden olup Halvetiyye tarikatından müstahleftir. 18 Safer 1242 / 1826'da vefat etmekle Hindîler Tekkesi karşısında defnedilmiştir.

57. Vâhid Bey Baba

Topal Vâhid Baba olarak da bilinen bu zât, Bektâşî tarikatına mensup olup Mahmud Baba'dan mücazır. 1309 senesinde vefat etmiş, Pınarbaşı Kabristanı'na defnolunmuştur.

58. Yunus Dede

Destereci Ahmed Efendi'ye intisap ederek icazet almıştır. Hamâmcı İsmail Efendi'nin vefatından sonra salikânı teslik bu zata havale edilmiştir. Seyyid Usûl Tekkesi'nde cuma günleri Uşşâkî ayini icra ederdi. 10 Şevval 1340 / 6 Haziran 1338 / 1922 Çarşamba günü irtihal etmekle Seyyid Usûl Dergâhı'nda şeyhi Ahmed Efendi'ye yakın bir yere defnedilmiştir. Mezar taşında Şemseddin Efendi'nin kaydettiği şu tarih vardır:

*On iki esmâyı Cami' Şemsî cevher târîhi
Varlığın fânî edip Yûnus Dede buldı beka (12 Rebûlahir 1344 / 1925)*

59. Yenişehirli Mustafa Efendi (Dede)

Mora Yenişehir'den Bursa'ya gelmiş, İzmir'de postnişin olan Şeyh Aziz Efendi'den el almıştır. 2 Recep 1350 / 31 Teşrinievvel 1347 / 1931 Regaip gecesi irtihal etmiştir. Pınarbaşı'nda metfundur.

B. ÂLİMLER

Şemseddin Efendi bu bölümde 1262 / 1846 tarihinden kendi zamanına kadar olan ulemanın hâl tercemesini kaleme almıştır.

1. Aydınlı Mehmed Efendi

Aydınlı olup 10 Zilhicce 1294 / 1877 tarihinde vefat ederek Pınarbaşı Kabristanı'nın doğu tarafında çeşme arkasında Müftü Hacı Abdurrahman Efendi'ye yakın bir yerde metfundur.

2. İsmail Bey (İmam)

Bursa memuriyet inzibatiyesinden Tüfekçibaşı Hacı Esad Ağa'nın sulbünden 1239 tarihinde dünyaya gözlerini açmış, altmış yaşlarında iken 10 Şaban 1306 / 30 Mart 1305 / 1888 perşembe günü irtihal ederek Şehreküstü Kabristanı'nda pederinin medfeninde defn edilmiştir. Hacı İsmali Efendi'nin mezar taşında şu tarih vardır:

*Hamd-i İznikî dedi cevherin târîhini
Hâfız İsmail Efendi'nin ola câyı cinân (1306)*

3. Ahmed Efendi (Basaklı)

Basak köyünden olup 10 Şevval 1312 / 22 Mart 1311 / 1894'te vefat etmiştir. Deveciler'de metfundur.

4. İçelli Emîr Hoca

İçelli Emîr Hoca, Uşşâkî İbrahim Efendi'den mücazdır. 25 Cemaziyelahir 1318 / 1900 tarihinde Pınarbaşı Kabristanı'nda defnedilmiştir.

5. Eğercizâde Hakkı Efendi

Eğercizâdelerden olup 1324 tarihinde İsmail Hakkı Dergâhı haziresine defnolunmuştur.

6. İmâm Rıza Efendi

Şekerhoca Mahallesi'nde Cami-i Kebîr imamı Hâfız Mehmed Efendi'nin sulbünden 1247 senesinde dünyaya gelmiştir. İlk olarak Mevleviyye'den Şeyh Nazif Efendi'ye daha sonra Beylerbeyi Bedevî Şeyhi Hüseyin Efendi'ye intisap etmiştir. Seksen bir yaşında iken 29 Zilhicce 1327 / 29 Kânunuevvel 1325 / 1909 çarşamba günü dünyaya gözlerini kapamış, Üftâde Türbesi karşısında babası ve Kutub İbrahim Efendi'ye yakın bir yerde defnolunmuştur.

7. Arpacızâde Said Efendi

Müftü Arpacızâde Hacı İbrahim Efendi'nin biraderi Hacı Halil Ağa'nın ikinci oğludur. 6 Zilkade 1326 / 17 Teşrinisani 1324 / 1908 tarihinde vefat etmiş olup Zindankapı Mezarlığı'ndaki kabristan yolunun sol tarafında metfundur.

8. Arpacızâde İsmail Efendi

Arpacızade Saîd Efendi'nin büyük kardeşidir. 15 Rebiülahir 1329 / 12 Nisan 1326 / 1911 tarihinde vefat etmiştir. Şehreküstü'de Pars Bey Türbesi'nin batısında, yol kenarında metfundur.

9. Esad Efendi

Cami-i Kebîr imamı Hacı İsmail Efendi'nin sulbünden 1277 tarihinde dünyaya gelmiş, 19 Ramazan 1336 / 28 Haziran 1334 / 1918 Cuma günü beka âlemine yürümüştür. Pınarbaşı Kabristanı'nda defnedilmiştir.

10. Belenli (Beylânlı) Hoca Osman Efendi

Halep'e bağlı Belen'dendir. 21 Ramazan 1263 / 1847'de irtihal etmiştir.

11. Bağavîzâde Mehmed Emin Efendi

1278'de (1861) yetmiş üç yaşında vefat ederek Hazret-i Emîr Kabristanı'na defnedilmiştir.

12. Bağavîzâde Hacı Mehmed Fakih Efendi

Hacı Mehmed Emin Efendi'nin sulbünden 1242 tarihinde İçel'de tevellüt etmiş. Sultâniye müderrisi iken 1318 / 1900 Ramazan-ı Şerif'inde fani dünyaya gözlerini yummuştur. Mezarı Emîr Sultân Kabristanı'ndadır.

13. Bağavîzâde Hacı Sadık Efendi

Hacı Mehmed Fakih Efendi'nin evladıdır. Dağıstânî Hacı Ahmed Efendi'den mücaz ve müstahlef olup Orhan Camii'nde cuma günleri Hatm-i Hâcegân icra edermiş. 16 Rebiülahir 1350 / 1931 Cumartesi günü saat on buçukta vefat etmiştir.

14. Bağavîzâde Abdullah Efendi

Hacı Sadık Efendi'nin kardeşidir. Hüseyin Çelebi Medresesi müderrisi ve Arab Mehmed Camii'nin imamı olup 28 Rebiülevvel 1341 / 1922'de vefat etmiştir.

15. Başmüderris Bayırlı Osman Efendi

Kelesli Hasan Efendi'nin oğludur. Nakşibendi tarikatına mensuptur. 16 Rebiülahir 1333 / 11 Nisan 1330 / 1915 çarşamba günü irtihali vuku bularak Hindîler Kalenderhanesi karşısında defnolunmuştur.

16. Demircili Halil Efendi

Demirci kasabasındandır. 1325'de rihlet ederek Pınarbaşı Kabristanı'nda defnolunmuştur.

17. Naib Efendi (Mevâliden)

Harameyn payelilerinden Divrikli Hacı Mehmed Hamdi Efendi'nin oğludur. 1255'te İstanbul'da tevellüt etmiştir. Evvela Nakşibendi-i Hâlidîyye'ye, bilahare Mevlevîyye ve Halvetîyye'ye de intisap etmiştir. 1326'da irtihali vuku bularak Yerkapı Sadî Dergâhı bitişiğindeki Kabristanda torunu Şeyh Cafer Efendi'ye yakın bir yerde metfundur.

18. Tahtakıranzâde Sadık Efendi

Bursa'nın Maksem Mahallesi'nde Evliyâzâde Rasih Mustafa Efendi'nin sulbünden 1269 senesinde tevellüt etmiştir. 18 Şevval 1347 / 1928 tarihinde vefatına binaen Pınarbaşı'nda metfundur.

19. Camcı Dâmâdı Said Efendi

5 Rebiülahir 1295 / 1878 tarihinde elli üç yaşında vefatına binaen Hazret-i Emîr'de Mekabir-i Hulefa'da defnedilmiştir. Hacı Rahim Dede müntesiplerindendir.

20. Hacı Bilâl Efendi

Maraşlı olup 1270'de hac vazifesini eda ederken vefat ederek defnedilmiştir.

21. Hâfız Ali Efendi

Minaredipli, Hocasâde lakabıyla meşhurdur. 1292 yılında vefat etmiştir. Şehreküstü Kabristanı'nda batı tarafındaki caddeye yakın yerde metfundur.

22. Hasan Efendi (Müsevvid)

Külâhîzâde Hacı İbrahim Efendi'nin kayınpederi olup 1296 senesinde vefat etmiştir.

23. Hâmid Efendi

Nasuh Efendi'nin kardeşidir. 1304 tarihinde vefat etmiştir. İsmail Hakkı Dergâhı'nda kardeşi Nasuh Efendi yakınında metfundur.

24. Hacı Ahmed Efendi

İskilip'in Ahacık köyünden Bayrakdârzâde sulbünden 1232 / 1816 senesi dünyaya gelmiştir. 12 Recep 1309 tarihinde beka âlemine rihlet ile Hazret-i Emîr'de metfundur. Şu tarih kabir taşına yazılmıştır:

*Çıktı bir zât dedi etme tefekkür târîh
"Mâte şeyhü's-sulahâ" işte mücevher târîh (1309)*

25. Hâfız Hasan Hilmi Efendi

1253 senesinde Dimetoka'nın Koşukavak köyünde İsmail Efendi'nin sulbünden bu fani âleme ayak basmış, 12 Ağustos 1311 tarihinde ise irtihali vuku bulmuştur. Hindiler Kalenderhanesi karşısında metfundur.

26. Hacı Hâfız Mehmed Emin Fendi

4 Mayıs 1317 / 1899 tarihinde irtihal etmiştir. Hazret-i Emîr'de metfundur.

27. Habîb Efendi

Arnavut'tur. 4 Şaban 1329 / 14 Eylül 1327 tarihinde vefat etmiştir. Pınarbaşı Kabristanı'nda metfundur.

28. Hâfız Hamdi Efendi

8 Zilhicce 1338 ve 23 Ağustos 1336 / 1920 tarihinde vefat etmiştir. Üftâde hazretlerinin türbesi karşısında defnolunmuştur.

29. Hâfız Tefvîk Efendi

Bursalıdır. Veledihabîb Mahallesi'nde Emîniye Dergâhı şeyhine mensuptur. 17 Şaban 1345 / 1926 tarihinde irtihal etmekle Pınarbaşı Kabristanı'nın doğu kısmında Uluyol denilen caddeye yakın yerde defnolunmuştur.

30. Hüseyin Efendi

Manastırlıdır. Balkan Muharebesi esnasında Bursa'ya hicret etmiştir. 16 Şevval 1343 / 10 Mayıs 1341 / 1924 pazar günü irtihal etmekle Pınarbaşı Kabristanı'na defnedilmiştir.

31. Hoca Salih Efendi

Bursa Uludağ'da bulunan Deliller köyündendir. Nakşibendiyye'ye müntesiptir. 1302 senesinde vefatı vuku bulmuştur. Kabri Şhreküstü Kabristanı'ndadır.

32. Hâdimî Hasan Efendi

Konya Gecemiş köyünde 1259 senesinde dünyaya gelmiştir. Şaban 1322 / 1904 tarihinde vefat ederek, İsmail Hakkı Dergâhı Kabristanı'na defnedilmiştir.

33. Hoca Abdurrahman Efendi

Karînâbâd muhacirlerinden Âşık Mehmed Baba'nın oğludur. 1324 tarihinde vefat etmiştir. Pınarbaşı Kabristanı'nda metfundur. Taşında; "*Merd-i dilâgâh, ârif-i billâh, âlim ü âmil, fâzil u kâmil, Hoca Abdurrahman Efendi*" yazılıdır.

34. Haffâf Hacı Mehmed Efendi

Karaşeyh Mahallesi'nde yaşayan Haffaf Hacı Ömer Ağa'nın oğludur. 11 Şaban 1335 / 20 Haziran 1333 / 1917 tarihinde vefat etmiştir. Kabri Pınarbaşı'ndadır.

35. Hancı Kâmil Efendi

Hancı olduğundan Hancı Kâmil Efendi lakabıyla meşhurdur. 3 Recep 1343 / 28 Kânunusani 1340 salı günü vefat etmiştir. Pınarbaşı'nda metfundur.

36. Hulûsi Efendi

Palancı Hacı Ömer Efendi'nin torunudur. 17 Şevval 1343 / 11 Mayıs 1341 / 1924 Pazartesi günü vefat etmiştir.

37. Dağistanlı Hacı Tahir Efendi

8 Rebiülahir 1302 / 1885 tarihinde irtihal etmiş, naaşı Pınarbaşı Kabristanı'na getirilmiştir. Mezar taşında Dağistanî Hoca Mustafa Efendi'nin söylediği şu tarih nakşedilmiştir:

*Hayâtı olduğundan âleme ferahbahş-ı mihr-âsâ
Vefâtına gurûb-ı şemsî târîh-i mücevherdir*

38. Dağistanlı Said Efendi

Hoca Tahir Efendi'nin oğludur. Genç yaşında, 1305 tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir. Edirnekapısı haricinde metfun imiş.

39. Dağistanlı Sadeddin Efendi

Hacı Tahir Efendi'nin damadıdır. 22 Şaban 1329 / 10 Ağustos 1327 / 1911 tarihinde vefat etmekle Pınarbaşı Kabristanı'nda kayınpederi yakınında metfundur. Kabir taşında Nail Efendi'nin söylediği şu tarih yazılmıştır:

*Çıktı üçler Nâilî târîh-i tâmin söyledi
Hoca Sadeddin Efendi kıldı me'vâyî mekîn*

40. Dağistanlı Sadreddin Efendi

Hacı Tahir Efendi'nin damadı ve Sadeddin Efendi'nin kardeşidir. Mudanya'da 26 Safer 1335 tarihinde vefat etmiştir.

41. Dağistanlı Hoca Mustafa Efendi

Dağistan Şekli olup Hoca Seyyid Kasım Efendizâde Hacı Mehmed Habibullah'ın oğludur. 1264 Ramazan-ı Şerifinde dünyaya gelmiş olup 21 Cemaziyelevvel 1337 / 22 Şevval 1335 / 1919 cumartesi günü yetmiş iki yaşında iken vefat etmiştir. Hazret-i Emîr'de Mekabir-i Hulefa'da metfundur.

42. Dağistanî İlyas Efendi

16 Rebiülahir 1338 ve 31 Ağustos 1336 / 1920 tarihinde vefat etmiş olup Pınarbaşı Kabristanı'nda metfundur.

43. Dağistanlı Hoca Yusuf Efendi

Dağistan'dan Bursa'ya hicret etmiştir. 28 Rebiülevvel 1338 / 1919 tarihinde irtihal etmiştir. Pınarbaşı Kabristanı'nda metfundur.

44. Dağistanlı Hâfız Ali En-Nâtıkî Efendi

9 Rebiülahir 1339 / 1921 tarihinde vefat etmiştir. Pınarbaşı'nda metfundur.

45. Râsih Efendi

Anne tarafından Harâççızâdeler, baba tarafından ise Cambazzâdeler'dendir. Râsih Efendi 17 Zilhicce 1307 / 1890 tarihinde vefat etmekle Yerkapı Sadî Tekkesi bitişiğinde metfundur.

46. Raif Efendi

Bezeli lakabıyla meşhurdur. 1316 tarihinde vefat etmiştir.

47. Rıza Efendi

2. Murâd Camii'nde imamet vazifesini deruhte etmiştir.

48. Sülûkîzâde Ahmed Efendi Bin İbrahim Efendi

18 Muharrem 1306 / 1888 tarihinde vefat etmiştir. Pınarbaşı Kabristanı'nın doğu kısmında çeşme arkasında Müftü Abdurrahman Efendi yakınında metfundur.

49. Said Efendi

Ankaralı olup Müftü Hacı Abdurrahman Efendi'den mücazdır. Hamza Bey Cami-i Şerîfi imamı olup 1320 tarihinde vefat etmiştir.

50. Süleyman Efendi

Selânik'in Karacaâbâd yörüklerindedir. 20 Cemaziyelevvel 1347 / 19 Mart 1345 / 1928'de Hoca Hasan Kabristanı'nda defnedilmiştir.

51. Şerif Hoca Efendi

Seksen yaşlarında iken 1294 tarihinde vefat etmiş. Hazret-i Emîr civarında Nimetulah Efendi Türbesi karşısında metfundur.

52. Şeyhu'l-Kurrâ Hacı Ahmed Efendi

12 Muharrem 1320 / 1902 tarihinde vefat etmiştir. Mezarı Pınarbaşı Kabristanı'ndadır. Mezar taşında şu tarih nakşedilmiştir:

*Etti fâniden bekâya irtihâl
Düştü tarih "ve leküm ecrun azîm" (1320)*

53. Şerefüddin Paşa Camii İmâmı Mehmed Ragıb Efendi

Rumeli'nin Hebelli karyesinde 1270 senesinde tevellüt etmiştir. 6 Ramazan 1348 / 3 Şubat 1345 / 1929 tarihinde Pınarbaşı Kabristanı'na defnolunmuştur.

54. Sunullah Hâmid Efendi

İstanbuldur. 21 Safer 1267 / 1851 tarihinde vefat etmiştir. Kabri Mevlevihane'nin kapısı tarafındadır.

55. Salla Göbek Ahmed Efendi

Bursa'nın Davudkadı Mahallesi'nde 1239'da dünyaya gelmiştir. Karacazâde ve Mantıkçı lakaplarıyla tanınmış. 1302'de vefat etmekle Hoca Yunus Camii haziresine defnolunmuştur.

56. Salih Sıdkı Efendi

Bursalı olup 5 Recep 1329 / 1911 tarihinde vefatına mebnî Emîr Sultân yolunda Kaşıkçioğlu Kabristanı'na defnedilmiştir.

57. Saib Efendi

Meşhur hattat Zekî Dede'nin akrabasıdır. 12 Rebiülevvel 1328 / 2 Teşrinisani 1326 / 1908 salı günü vefat etmiştir.

58. Sûfî Ali Efendi

Ankara'nın Ayaşlı Kethüdâoğlu İsmail Efendi'nin oğlu olup 1254 tarihinde dünyaya gelmiştir. 24 Rebiülahir 1331 / 20 Mart 1329 / 1913'te vefat etmiştir. Akbıyık Türbedârı Hacı İmâd Efendi'nin damadı olmak münasebetiyle onun türbesi civarında defnolunmuştur.

59. Taşkürsü Şeyhi Ahmed Efendi

Hacı Ahmed Efendi'nin yeğenidir. Çankırı'nın Debbâğlar Mahallesi'nde 1263 dünyaya gözlerini açmıştır. İstanbul'da Yahya Efendi Türbedârı Hayri Efendi'ye intisap etmiştir. 10 Rebiülahir 1341 / 30 Teşrinisani 1338 / 1922 tarihinde irtihal etmekle Pınarbaşı'nda metfundur.

60. Tayfur Efendi

Ahıskalıdır. 25 Safer 1327 / 1909 tarihinde vefat etmekle Pınarbaşı Kabristanı'nda defnolunmuştur.

61. Abdurrahman Efendi

İçel'den gelmiştir. 15 Şaban 1294 / 1877'de Hazret-i Emîr yolunda Kapak Dede denilen mahalle yakın bir yerde defnedilmiştir. Mezar taşında Baba Efendizâde'nin tarihi yazılı imiş:

*Yazdı bahâ-i hüzn ile fevtine tâm tarih
Abdurrahman Efendi terk eyledi cihânı (1294)*

62. Ali Zühdü Efendi

Müftü Hacı Abdurrahman Efendi'nin damadı olmakla beraber yine ondan icazetlidir 13 Zilkade 1296 tarihinde beka âlemine irtihal etmiştir. Hîndîler Tekkesi'nin doğusundaki Kabristanda metfun imiş. Seyyidşehirli Hâlidî Abdullah Efendi'ye intisap ederek ondan icazet almıştır. Ekseriyetle Hâlidîler beyaz fes giydiklerinden "Akkülâh" diye isimlendirilmiştir. 20 Cemaziyelevvel 1310 / 28 Teşrinisani 1308 / 1892 tarihinde Müftü Uşşâkî merhumla aynı günde irtihal etmiştir. Pınarbaşı'na defnolunmuştur.

63. Arif Efendi

Hacı Tahir Efendi'den icazetli, 22 Rebiülevvel 1308 / 18 Eylül 1306 tarihinde ölmüştür.

64. Osman Efendi (Kürd)

Akşehir'in Bozkır köyünden olup Nakşibendi tarikatındandır. 16 Recep 1346 / 10 Kânunusani 1306⁹ tarihinde vefatına mebni Emîr Sultân Kabristanı'nda defnedilmiştir.

65. Arif Hikmet Efendi

Pazarcıklı olup Mevlevî'dir. 26 Ramazan 1346 / 19 Mart 1306¹⁰ tarihinde vefat etmekle Kadir Gecesi, Pınarbaşı Kabristanı'nda uğurlanmıştır.

66. Aziz Efendi

Dağıstanlıdır. 1 Rebiülevvel 1347 / 17 Ağustos 1345 tarihinde vefat etmiştir. Pınarbaşı'nda defnedilmiştir.

67. İzzet Efendi (Müsevid)

Bolu'nun Mandır köyünde 1280 senesinde tevellüt, 17 Zilhicce 1327 / 16 Mayıs 1308 tarihinde de vefat etmiştir. Pınarbaşı'na defnedilmiştir.

68. Ali Osman Efendi

Trabzon Tonyalı Kadızâde Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1285 tarihinde dünyaya gelmiş, 16 Safer 1352 / 1 Mart 1311 tarihinde de bekaya yürümüştür.

69. Gazalizâde Mehmed Efendi

Karacazâde demekle maruftur. Bursa'nın Baraklı karyesindedir. 1264 tarihinde vefat etmiş. Veli Şemseddin Mahallesi'nde Bedreddin Efendi'nin tekkesi bitişiğindeki Kabristanda

⁹ Tarihler uyuşmamaktadır.

¹⁰ Tarihler uyuşmamaktadır.

defnolunmuştur. Mezar taşına Bedreddin Efendi tarafından şöyle yazılmıştır: “*Cennet-mekân Çelebi Sultân müderrisi, kudvetü’l-ulemâi’l-muhakkikîn, umdetü’l-fuzalâi’l-müdekkikîn, mazhar-ı mâ-sadak-ı kavl-i enbiyâü’l-ümme, illâ men zâre’l-ulemâ fekad zâre’l-enbiyâ mağfürun leh es-Seyyid Gazâlî Efendi*”

70. Galib Efendi (Çolak Kadı, Mevâfiden)

İstanbul ve Nakşibendi’dir. 16 Şaban 1314 / 8 Kânunusani 1312 / 1897 tarihinde vefat etmekle Başçı İbrahim Bey Kabristanı’na defnedilmiştir.

71. Faik Efendi

Hacı Abdurrahman Efendi’nin oğludur. 1305’te vefat etmiştir. Pınarbaşı Kabristanı’nın doğu kısmında çeşme arkasında babası yakınında defnedilmiştir. Mezar taşı şöyledir:

*Bir melek geldi dedi târîh-i tâmin
Eyledi Fâik Efendi cennet-i Adn’e sefer*

72. Fahrüddin Efendi

20 Şaban 1338 / 26 Mayıs 1336 / 1920 tarihinde vefat etmiş, Hindîler Tekkesi’nin alt tarafındaki caddeye yakın bir yerde defnolunmuştur.

73. Konyalı Hasan Efendi

Konya’da dünyaya gelmiş, 12 Rebiülevvel 1299 / 1882’de irtihaliyle Pınarbaşı’na defnolunmuştur.

74. Kadri Efendi

Bursalı olup 27 Safer 1302 / 1884 tarihinde yine Bursa’da irtihal etmiştir. Emîr Sultân’da Sancakdâr Baba Türbesi karşısında defnedilmiştir.

75. Kara Yusuf Efendi

1258 tarihinde Kırşehir’de doğmuş, Dağıstanî Hacı Ahmed Efendi’den hilafet almıştır. 28 Rebiülevvel 1339 / 9 Kânunuevvel 1336 / 1920 perşembe günü yetmiş sekiz yaşında iken vefat ederek Hazret-i Emîr’e götürülmüş, Mekabir-i Hulefa’da defnedilmiştir.

76. Geyveli İsmail Efendi ve Ali Efendi

Ali Efendi Geyveli olup 5 Şaban 1267 / 1851 tarihinde, oğlu İsmail Efendi ise 1291 / 1874 senesinde irtihal etmekle her ikisi de Hazret-i Emîr yolunda Kaşıkçıoğlu Kabristanı’nın batısında defnolunmuştur.

77. Kilisli Hasan Efendi

Atranos’un Gelemiş köyünde tevellüt etmiştir. 1269 tarihinde irtihaliyle Molla Fenârî civarındaki Kabristanda defnedilmiştir.

78. Külâhîzâde Hacı İbrahim Efendi

Bursa’da Arâkiyeci Hacı Mustafa Hilmi Ağa’nın oğludur. 28 Rebiülahir 1323 / 19 Haziran 1321 / 1905 Pazar günü beka yurduna irtihal etmiştir. Çelebi Sultân Türbesi civarında Bursa’nın ilk valisi Kara Çelebîzâdelerden Ahmed Aziz Paşa’ya yakın bir yere defnedilmiştir.

79. Gürcü İbrahim Efendi

Batum muhaciridir. 1323’te elli beş yaşında iken vefat ederek Pınarbaşı’na defnedilmiştir.

80. Köse Mehmed Efendi

Kirazlı İmâmı lakabıyla meşhur olan İmâmzâde Mehmed Sabit Efendi’dir. 1317 tarihinde vefat etmiştir.

81. Köse Mehmed Efendi

Muhacirlerdendir. Yenimezar Mahallesi'ndeki Reyhan Hukuk Mektebi'ni açmıştır.

82. Köse Mehmed Efendi

Tırnova muhacirlerindendir. 1264 tarihinde doğmuş, 30 Safer 1327 / 16 Ağustos 1325 / 1909 tarihinde vefat etmekle Emîr Sultân Mezarlığı'nda defnedilmiştir.

83. Lâz Ali Efendi

Trabzon Akçaabat Poladhane kazasının Dişnek köyünden olup Uşşâkî İbrahim Efendi'den icazet almıştır. 2 Cemaziyelahir 1337 / 1919 tarihinde vefat etmekle. Pınarbaşı'nda defnedilmiştir.

84. Mehmed Emin Efendi

Cami-i Kebir imamı olup İmâm Rıza Efendi'nin pederidir. 13 Cemaziyelahir 1271 / 1855 tarihinde vefat etmekle Hazret-i Üftâde Türbesi karşısında Kutub İbrahim Efendi'ye yakın defnedilmiştir.

85. Murtaza Efendi

Buharalı veyahut Kırımli olup 12 Recep 1279 / 1862 tarihinde vefat etmiştir. Emîr Sultân Kabristanı'nda defin ve rahmet-i Hakk'a karîndir. Meşhur Zeki Dede hattıyla yazılı taşında şu tarih nakşedilmiştir:

*Murtazâ Hoca Efendi dersi ömrü hatm ile
Oldu tullâb-ı behişt-i câvidâna ders-hân (1279)*

C. MÜFTÜLER**1. Hacı Refik Efendi**

İçel'in Avla köyünden olup 13 Recep 1278 / 1862 tarihinde irtihal etmiş. Emîr Sultân'a giderken Nimetullah Efendi Türbesi karşısındaki kabristana defin olmuştur. Mezar taşı şöyledir:

*Bir mısra ile buldu tarih-i fevtin Eşref
Cây eyledi bekâyı Müftü Refik Efendi (1278)*

2. Müftü Abdurrahman Efendi (Kâmilî)

1202 senesinde Bursa'da dünyaya gelmiş, 23 Zilhicce 1281 / 1865 tarihinde ahirete göçmüş. Pınarbaşı Kabristanı'nın doğu tarafındaki çeşmenin arkasında defnedilmiştir. Mezar taşı şöyledir:

*Etti isbât iki şâhidle bu tarih Eşref
Buldu cinânda Rahmân'ını Abdurrahman (1281)*

3. Müftü Arpacızâde İbrahim Efendi

Bursa'da gözlerini dünyaya açmış, 27 Recep 1292 (1875) tarihinde irtihal ederek Hazret-i Emîr yolunda Sancakdar Baba Türbesi karşısında Müftü Hacı Refik Efendi yakınlarına defnedilmiştir. Kabir taşında şöyle yazılıdır:

*Yazdı fevtine tahazzünle bu tarihi Bahâ
Müftü İbrahim Efendi'ye Adn ola makam (1292)*

4. Müftü Hacı Kerim Efendi

Ermenek kasabasının Nadire karyesinde metfun Havaî Sultân sülâlesinden olup 21 Muharrem 1304 / 1886 tarihinde irtihal etmekle Pınarbaşı'nda çeşme arkasındaki üstâdı Abdurrahman Efendi yakınına defnedilmiştir.

5. Müftü Hacı Mehmed Emin Efendi

1308 tarihinde vefat etmiştir. Emîr Sultân civarında metfun olup zevcesine yakındır. Mezar taşı şöyledir:

*Zulmet-i hüzn etsin istîâb-ı bezm-i dânişi
Eyledi bir necm-i rahşân daha nâgeh ufûl*

*Haklıdır olmakta eşk-efşân demâdem kâinât
Fâzıl-ı yektâ idi gitti o hem-nâm-ı Resûl*

*Yenişehir Fener müftü-i sâbıkı Bursa İstinâf hukûk a'zâsından Mehmed Emin Efendi,
1308.*

6. Müftü Uşşâkî İbrahim Efendi

Manisa İnay köyünden Hacı Ömer Ağa'nın oğlu olup 1246 tarihinde varlık elbisesini giymiş, 20 Cemaziyelevvel 1310 / 28 Teşrinisani 1308 / 1892 Cumartesi günü ise bu elbiseyi çıkarmış Deveciler Kabristanı'nda Şeyhülislâm Abdülaziz Efendi civarında defnedilmiştir. Bu Kabristan imha edildiğinden, ahfadı tarafından Pınarbaşı'na naklolunmuştur. Doğduğu yer Uşak'a yakın olduğu için Uşşâkî nisbesiyle bilinir. Kendisi Nakşibendir.

7. Müftü Ali Rıza Efendi

Uşak Karacaahmedli Ali Efendi'nin oğludur. 1270 tarihinde doğmuş, 26 Muharrem 1331, 23 Kânunuevvel 1328 / 1913 pazar günü ansızın vefat ederek Deveciler Kabristanı'nda kayınpederinin yanına defnedilmiştir.

8. Müftüzâde Sabit Efendi

Ali Rıza Efendi'nin küçük oğludur. 18 Rebiülevvel 1351 / 9 Temmuz 1348 / 1932 tarihinde vefat etmekle Pınarbaşı'na defnedilmiştir.

9. Müftü Ömer Kâmil Efendi (Uzun)

Ankara Dağkozuran köyünde 1259 senesinde tevellüt etmiştir. 14 Şevval 1328 / 1 Haziran 1336 / 1910 Salı günü ömür defterini kapatarak Pınarbaşı Kabristanı'nda defnedilmiştir.

10. Müftü Ahmed Efendi (Gürcü)

Artvin'in Vazliye köyünden Mustafa Çavuş'un çocuğudur. 1292 senesinde tevellüt etmiştir. 27 Şaban 1347 / 25 Kânunusani 1345 / 1929 tarihinde vefatına binaen Pınarbaşı Kabristanı'na defnedilmiştir. Müderrisliği bilahare Orhan Medresesi'ne tahvil edilmiş ve medreselerin ilgası üzerine en son müderris de bu zat olmuştur.

11. Müftü Ömer Efendi (Kırımî)

Kırımlıdır. 10 Şevval 1348 / 28 Kânunusani 1345 / 1930 tarihinde Şam'da ahirete rihlet eylemiştir.

12. Müftü Mustafa Efendi

Selânik vilayetinin müftüsü olup Bursa'ya gelmiş, 1290 tarihinde vefat etmiştir. Maksem'de Temennâ denilen kabristanda metfundur.

13. Müftü Ahmed Emin Efendi

Eslemiyeye müftüsü olup 1295 tarihinde Bursa'da vefat etmiştir. Pınarbaşı'nda metfundur.

14. Mustafa Efendi

1318 ramazanında Şehâdet Camii'nde sabah namazını eda ederken irtihal etmiştir.

15. Mehmed Said Efendi

Bilecikli olup 2 Cemaziyelahir 1315 / 17 Teşrinievvel 1313 tarihinde vefat etmiştir.

16. Münzevî Mehmed Efendi

Aydın Güzelhisarlı olup seksen yaşlarında iken 1320 senesinde irtihalle Mevlevihane karşısına defnedilmiştir.

17. Mahmud Efendi

Mora Yenişehir'den hicretle Bursa'ya gelmiştir. 25 Recep 1322 / 22 Eylül 1320 / 1904 tarihinde vefat etmekle Emîr Sultân Kabristanı'nda Müftü Mehmed Emîr Efendi yakınında metfundur.

18. Mehmed Efendi (Cinnet)

20 Recep 1327 / 27 Temmuz 1325 / 1909 tarihinde vefat etmiş, Pınarbaşı'nda metfundur.

19. Mehmed Feyzi Efendi

Kayseri Develili Seyrânî Baba torunlarından Kara Ahmed Oğlu Halil İbrahim Efendi'nin oğlu olup 1283 tarihinde dünyaya gelmiştir. 16 Rebiülahir 1332 / 28 Şevval 1329 / 1914 Cuma günü vefat ederek Deveciler'de kayınpederi İbrahim Efendi yakınında metfundur.

20. Mehmet Tahir Efendi

Karslı Abdullah Efendizâde Hacı İsmail Efendi'nin oğludur. 1257'de dünyaya gelmiş, 23 Safer 1338 / 3 Teşrinisani 1341 / 1919 tarihinde vefat etmiştir. Pınarbaşı'nda metfundur.

21. Musa Kâzım Efendi

Dağıstan'dan hicretle 29 Cemaziyelevvel 1342 / 24 Kânunuevvel 1339 / 1924 tarihinde vefat etmiştir. Emîr Sultân'da metfundur.

22. Müsevvid Emin Efendi

İnegöl'ün Alibey köyünden olup 21 Rebiülahir 1344 / 9 Teşrinisani 1341 / 1925 tarihinde vefat etmiştir. Pınarbaşı Kabristanı'nda metfundur.

23. Naib-i Bursa Mehmed Salih Efendi

Bursa mollası Üsküdârî Mahmud Efendi'nin oğlu olup 17 Şaban 1277 / 1861 tarihinde vefat etmiştir. Hazret-i Emîr Kabristanı'nda defnedilmiştir.

24. Naib Hasan Sadreddin Efendi

Konevîzâde Raşid Efendi oğludur. 27 Cemaziyelevvel 1304 / 1887 tarihinde Bursa'da nâib iken ahirete irtihal etmiştir. Hazret-i Emîr'de, Mekabir-i Hulefa'da defnedilmiştir.

25. Naib Kâmil Efendi

Şehrî Emin Efendizâde, Bursa kadısı iken 27 Recep 1313 / 21 Kânunuevvel 1311 / 1896 tarihinde Miraç gecesi irtihal etmiştir. Hazret-i Emîr Kabristanı'nda metfundur.

26. Naib Asım (Molla)

Yenikapı Mevlevî Şeyhi Osman Efendi'ye müntesip olup oğlu Celâleddin Efendi'yle birlikte *Mesnevî*'den de icazet almıştır. 2 Cemaziyelahir 1320 / 23 Ağustos 1318 / 1920 Cuma günü vefatı vuku bulmuştur. Hazret-i Emîr'de metfundur.

27. Naib Naim Efendi

Ergiri Libohovalu olup 1258 tarihinde Zeynel Paşa sülâlesinden Ali, nâm-ı diğer Alişâh Bey'in sulbünden dünyaya gelmiştir. Yetmiş beş yaşlarında iken 13 Muharrem 1334 / 9

Teşrinisani 1331 / 1912 tarihinde ahirete geçerek Pınarbaşı Kabristanı'nda defnedilmiştir. Gülşeniyye tarikatından Şeyh Osman Nuri ve Mahmud ve Hazret-i Sezâî Dergâhı şeyhi Şerefüddin Efendilere intisap etmiştir.

28. Nasuh Efendi

1304 senesinde vefat etmekle İsmail Hakkı Dergâhı'nda defnedilmiştir.

29. Naib Rıfat Bey

Emin Hâfizzâde Hacı Rıfat Bey'dir. Bursa'da hâkim iken 1329 tarihinde vefat etmiştir. Emîr Sultân'da Mekabir-i Hulefa'dadır.

30. Numanzâde Hacı Rıza Efendi

Sultâniye müderrisi Hacı Mustafa Mümtaz Efendi'nin oğlu olup 1252'de tevellüt etmiştir. Altmış iki yaşında iken 1314 senesi vefat etmiştir. Deveciler Mezarlığı'nda defnedilmiştir.

31. Necib Efendi

Veledienbiyâ Mahallesi'nde Mustafa Efendi'nin mahdumudur. 22 Cemaziyelahir 1331 / 16 Mayıs 1329 / 1913 tarihinde vefat etmiştir. Şehreküstü Kabristanı'nda metfundur.

32. Necib Efendi

Meşhûr evkâf muhâsebecisi Hacı Halil Efendi'nin mahdûmu olup mevâlîdendir. 1318 tarihinde vefat etmiştir. Pınarbaşı Kabristanı'nda metfundur.

33. Naib Feyyaz Efendi

Bursa Şeriat Mahkemesi'nin son hâkimidir. 25 Zilkade 1349 / 14 Nisan 1347 / 1931 Salı günü vefat etmiş, Hindîler Tekkesi'nin karşısında defnolunmuştur.

34. Veli Efendi (Mevâlîden)

23 Cemaziyevvel 1324 / 2 Temmuz 1322 / 1906 tarihinde ölmüş, Emîr Sultân'da defnedilmiştir. Sülûkta sıklıkla cezbeye kapıldığından "Deli Veli" olarak meşhur olmuştur.

35. Vecîh Efendi

Yanyalıdır. Hâildiyye tarikatına mensuptur. 14 Rebiülevvel 1334 / 7 Kânunusani 1331 / 1916 tarihinde vefat etmiştir. Hindîler Tekkesi karşısında defnolunmuştur.

36. Yeşilli Hacı Ali Efendi

Arpacızâde mezûnlarından olup 24 Zilhicce 1304 / 29 Ağustos 1303 / 1887 tarihinde vefat etmiştir. Nimetullah Efendi Türbesi karşısında üstâdı Hacı İbrahim Efendi'nin yanında defnolunmuştur.

37. Yaymacızâde Hacı Mustafa Efendi

Pederi Tavşanlılı olup kendisi doksan yaşlarında iken 3 Zilhicce 1310 / 6 Haziran 1309 / 1893 tarihinde vefat etmiştir. Deveciler Kabristan'ında Kaygulu Tekkesi'nin alt tarafında doğu kısmında defnolunmuştur.

38. Yusuf Efendi (Mîr)

Dağıstan Aktaş kasabasının Zeynüddin köyünden olan Abdürresul Efendi'nin oğludur. İstanbul'da İzmirli Osman Efendi'den müstahlef olup Hicrî 1335 / Rumi 1333'te vefat etmiştir.

39. Yörük Said Efendi

Balıkesir'de Karakeçili aşiretinden İsmail Efendi'nin oğludur. Uşşâkî İbrahim Efendi'nin halkasındandır. 27 Cemaziyevvel 1341 / 2 Kânunusani 1338 / 1923 tarihinde vefat etmiştir. Emîr Sultân yolunda Dağnak Servi civarında defnolunmuştur.

40. Yusuf Kenan Efendi

Reisü'l-müderrişin Kara Yusuf Efendi'den mücaz olup aynı zamanda damadıdır. 24 Cemaziyelahir 1350 / 23 Teşrinievvel 1347 / 1931 tarihinde vefatına binaen Pınarbaşı'na defnolunmuştur.

D. ŞAİRLER

Bursa ile ilişkili şairlerin tercemesini *Ezhâr-ı Şemsî* isimli eserinde kaleme alan Şemseddin Efendi 1260 tarihinden sonra yaşamış, ancak vefeyatnamelerde hakkında bilgi bulunmayan şairleri de *Bahâr-ı Şemsî*'ye almıştır.

1. İffet Efendi

Matbu divanı vardır. 1256 tarihinde vefatı vuku bularak Pınarbaşı Kabristanı'nda Hindîler Tekkesi karşısına defnedilmiştir.

2. İbret Efendi

Mehmed Ağa'nın oğludur. Bağdat'ta Mevlânâ Halid hazretlerine intisapla şerefyap olmuştur. 8 Şaban 1261 / 1845 tarihinde beka âlemine göç ederek Zindankapı Mezarlığı'na defnedilmiştir.

3. Vâsîf Efendi

Bursa evkaf ketebesinden olup 17 Rebiülevvel 1281 / 1864 tarihinde vefat etmiştir. İsmail Hakkı Dergâhı civarındaki mektep sahasında metfun ve Sirozî Süleyman Baba Efendi'ye yakındır.

4. Gökmenzâde Rıfat Efendi

18 Muharrem 1285 / 1868 tarihinde irtihal etmiştir. Şehreküstü Kabristanı'nın batı tarafında defnolunmuştur. Kabir taşı şöyle yazılıdır: “*Tarîkat-i Kâdiriyye ve Sadiyye ve Rifâiyye ve Celvetiyye ve Nakşibendiyye müstahleflerinden ilm-i Arabî ve Fârisî ve hendese ve küre ve hutût-ı mütenevvia hocalarından Gökmenzâde Şeyh Hacı Çelebi Hüseyin Rıfat Efendi.*”

5. Mahmud Kemaleddin Efendi

Ganos kasabasında 1281'de tevellüt etmiştir. Mora Yenişehir müftüsü Hacı Emin Efendi'nin kardeşidir. 1305 tarihinde vefat etmiş, Emîr Sultân yolunda Kaşıkçioğlu husûsî Kabristanının batısındaki Kabristandadır. Mezar taşında şu tarih menkuştur:

*Geldi bana bir haber âteşin
Ağla gönlüm bu zevâli kemâl*

Bu nûhâtın bâis-i iştiâli olan şu merhum, hayâtının fasl-ı evvelinde irtihâl eden ve nevesîdegân-ı üdebâ-yı Osmâniyye meyânında bir mevki-i mahsûsa ihrâz eyleyen Yenişehir-i Fenârî Mahmûd Kemâleddin Efendi'dir. 1306.

6. Nailî

Bursa'nın Çatalfırın Mahallesi'nden olup 1308 tarihinde irtihal etmiştir. Hindîler Tekkesi karşısında defnedilmiştir.

7. Şakir Efendi

8 Cemaziyelevvel 1315 / 22 Eylül 1313 / 1895 pazartesi günü irtihal etmiştir. Hazret-i Emîr yolunda Kaşıkçioğlu hususi kabristanının batısında defnedilmiştir.

8. Numanzâde İsmail Efendi (Kurbanî)

Bursa'nın Mecnun Dede Mahallesi'nden olup Şemseddin Efendi'nin dedesi Sadî şeyhi Haydar Efendi'ye intisap etmiş, bilahare şeyhinin oğlu Nureddin Efendi'den hilafet almıştır.

Şeyhinin irtihalinden sonra Melâmî mesleğine girmiş idi. 12 Muharrem 1318 / 28 Nisan 1316 / 1900 cuma günü irtihal etmiştir. Hindiler Tekkesi karşısında metfundur. Mahlası Kurbânî'dir.

9. Feraizcizâde Şakir Efendi

Pederi Kırımlıdır. 25 Ramazan 1329 / 5 Eylül 1327 / 1911 tarihinde vefat etmiştir. Kabri Deveciler Kabristanı'ndadır.

10. Mustafa Nuri Efendi (Reyhanlı)

Reyhanlı Mustafa Efendi 1333 tarihinde vefat etmiştir. Şemseddin Mısri'nin anne tarafından dedesi Hacı Haydar Efendi'ye müntesip imiş.

11. Âşık Lâhûfî

Ramazan Baba Dergâhı şeyhi ve Cami-i Kebîr Taşkürsü vaizi olup Hacı Hoca'nın oğludur. 27 Muharrem 1333 / 3 Kânunuevvel 1330 / 1914 tarihinde vefat etmiştir. Baba Zakir Kabristanı'na defnolunmuştur.

12. Murad Emrî Efendi

Mora Yenişehirlidir. 6 Rebiülevvel 1330 / 18 Kânunuevvel 1332 / 1912 Pazar gecesi vefat etmiştir. Emîr Sultân yolunda metfun, Mahmud Kemaleddin Efendi'ye yakındır.

13. Erzurumî İbrahim Efendi

Erzurumludur. 28 Safer 1339 / 1920 tarihinde vefat etmiştir.

14. Abdülbâkî Bey

Abdülmeccid Han'ın mabeyincilerinden Ragıb Bey'in oğlu olup 1276 tarihinde İstanbul'da tevellüt etmiştir. 10 Rebiülahir 1345 / 18 Teşrinievvel 1342 / 1926 tarihinde vefat etmiştir. Hazret-i Emîr'de, Mekâbir-i Hulefa'da, sağ tarafta defnedilmiştir. Galata Mevlevî şeyhi Ahmed Efendi'den feyiz yap olmuştur.

15. Nail Efendi (Baba)

Aslen Trabzon'dandır. 1263 tarihinde Dervîş Alizâde Haşim Efendi'nin oğludur, 2 Zilkade 1341 / 16 Haziran 1339 / 1923 tarihinde vefat etmiş, Emîr Sultân'da Kaşıkçıoğlu hususi Kabristanı'nda metfundur. Bektaşîyye'den mücaz ve müstahleftir.

E. MUSİKİŞİNASLAR

1. Kayyim Süleyman Efendi

1260 tarihinden sonra vefat etmiş. Pınarbaşı'nda metfun ise de yeri meçhuldür.

2. Yusuf Efendi

Sadî Tekkesi mensuplarından olup 1306 yılında vefat etmiş, Hindiler Tekkesi karşısında metfundur. Mezar taşındaki sarığın şekli kendisine benzermiş.

3. Salih Efendi

Mecîdiye, yani Gülbaba Tekkesi'nin banisi Hasib Efendi'nin oğlu Cemil Efendi'nin ferzendir. 1312 tarihinde vefat etmiş, Pınarbaşı'nda dedesi civarında defnedilmiştir.

4. Hüseyin Efendi Dede

Bursa'da Pınarbaşı Mahallesi'nde doğmuş ve Mevlevihane'de kudümzenbaşılık edermiş. 20 Safer 1321 / 5 Mayıs 1319 / 1903 tarihinde, seksen yaşlarında iken vefat etmiştir. Düsturhan Türbesi'nin doğusunda duvar dibinde metfundur.

5. Said Efendi

Emîn Ağa'nın oğludur. Sadî Şeyhi Haydar Efendi'ye müntesiptir. 1333'te vefat etmiştir. Kabri Yerkapı'da Şeyh Cafer Efendi'nin yanındadır. Değirmencilik sanatıyla meşgul olduğundan, ustası Derviş Mehmed gibi bu zata da Değirmenci Said Efendi derlermiş.

6. Said Efendi

Sadî Dergâhı şeyhi Hacı Haydar Efendi'nin halifesi Abdürrezzâk Dergâhı şeyhi olan Esad Efendi'ye müntesip ve sancaktarı Çeşmeci Ali Dede'nin oğludur. 16 Rebiülahir 1335 / 28 Kânunuevvel 1328 / 1917 tarihinde vefat etmiştir. Hazret-i Emîr'in Kabristanı'na defnolunmuştur.

7. Salih Efendi

Elmalık Mahallesi'nden olup Kaygılı Tekkesi şeyhi Hasan Efendi'ye intisap etmiştir. 8 Rebiülahir 1338 / 1 Kânunuevvel 1335 / 1920 tarihinde, seksen yaşlarında iken vefat etmiştir. Mevlevihane karşısındaki harap kubbenin arka tarafında defnedilmiştir.

F. HATTATLAR

1. Sadeddin Efendi

Sadeddin Efendi, Karabaş Şeyhi Süleymân Efendi'den temeşşuk ve Beşiktaş'ta Yahyâ Efendi Tekkesi şeyhi Nuri Efendi'ye intisap etmiştir. 1287 tarihinde ömür sayfasını kapatarak Zindânkapı Kabristanı'nda defnedilmiştir.

2. Değirmenci İbrahim Efendi

Alacahırka Mahallesi'ndendir. O civardaki değirmenin sahibi olmakla, Değirmenci lakabıyla tanınır. 1318 Arabi / 1316 Rumi senesinde İstanbul'da irtihal etmiştir.

3. Raşid Efendi

Desterecizâde Râşid Efendi Bursa Duhterşeref Mahallesi'ndendir. 9 Ramazan 1344 / 10 Mart 1342 / 1925 tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir.

G. HEKİMLER

Şemseddin Mısrî'nin naklettiğine göre vaktiyle Bursa'da doktor olarak başta attarlar, sonra da operatör olmak üzere berberler gelirmiş. Eğer bunları hekim, cerrah diye kabul edilirse, adetleri yüzleri geçer. Şemseddin Efendi, çocukluğundaki en meşhur doktorları eserine almıştır.

1. Sağır Salim Ağa

Kayhan'da attariye dükkânı olup ot, kök gibi şeylerle tedavi edermiş. 1307 senesi vefatına binaen. Devcilerde, batı kısmının köşesinde metfun imiş.

2. Ali Efendi

Bu zât Cami-i Kebîr karşısında, eskiden hân olup depremde harâb olmakla üç beş oda kalan ve Camiin avlusunda bir odada oturur, eski tıp kitâblarından ot, kök ile ilâc yaparmış. 1313 tarihinde vefat etmiştir.

3. Tahir Efendi (Cerrâh)

Atinalı Ali Rıza Efendi'nin şeyhi olup İstanbul'da Merkez Efendi Kabristanı'nda metfun bulunan Hazret-i Mısrî'nin biraderi Ahmed Efendi'ye yakın bir yerde metfun olan İmâm Musa el-Kâzım Efendi'nin otuz dördüncü evladı, Atinavî Şeyh Ahmed Efendi hazretlerinin oğludur. 9 Cemaziyelevvel 1313 / 14 Teşrinisani 1311 / 1895 tarihinde salı günü irtihal ederek Hazret-i Emîr Kabristanı'nda defnedilmiştir.

4. Doktor Edib Bey

Gelenbevîzâde'dir. Bursa merkez Belediye tabibi olup 3 Recep 1335 / 12 Nisan 1333 / 1917 tarihinde vefat etmiştir. Pınarbaşı'nda metfundur.

5. Doktor Nimetullah Efendi

Belediye baştabibidir. Süleyman Bey tarafından cenaze merasiminin fotoğrafı alınmış olup bu fotoğraf Şemseddin Efendi'nin arşivinde imiş.

6. Sünnetçi Hacı İbrahim Ağa

Şumnu muhacirlerinden olup Bursa'nın en meşhur sünnetçisi imiş. 29 Rebiülahir 1349 / 1931 tarihinde irtihal etmiş, Pınarbaşı Kabristanı'nda defnolunmuştur.

H. MECAZİBİN-İ İLAHÎ

*Deme Mecnûn'a deli
Her biri bir gûnâ deli*

Muktezasınca, “*El-cünûn fînûn, ekallühâ seb'ûn*” denmiştir. Eğer Bursa'nın delileri yazılacak olsa, bu kitap gibi birkaç cilt eser yazmak lazım geldiğini ifade eden Şemseddin Mısri, “meczâzib-i ilâhî” denen akıllılarından numune olmak üzere birkaçını eserine almıştır.

1. Kepenekli Hüseyin Baba

Reîsü'l-meczâzibîn imiş. 1265'te vefat etmiştir. Karakedi Camii'nin haziresinde metfundur. Toprağını, taşını şifadır diye alırlar imiş. Çıplak olarak yalnız arkasında bir kepenek bulunmuş.

2. Dağlı Halil Efendi

Uludağ köylerinden birisinden olup her sene sufilerle beraber gelir gidermiş. 1269 / 1853 Muharreminde Bursa'da vefat etmiştir. Emîr Sultân Kabristanı'nda metfundur.

3. Deli Mustafa

Serseri gezer; fakat şu söz vird-i zebanı imiş: Dünyada güç iki sanat vardır: “Biri minarecilik biri kuyuculuk” der imiş.

4. Geredeli Halil Efendi

Tüccar Ârif ve Atâ Beylerin dayısıdır. Gerdek gecesi tecennün etmiş. Hastalığının son gecesi Bursa'da malûm meczuplar hanesi civarında toplanmışlar. Vefatında cenazesini Kabristana kadar takip etmişler. Vefatı 1319 senesinde olup Deveciler Makberesi'ne defnolunmuştur.

5. Halil Ağa (Kokuk)

Başında koca sarık, aksakallı, temiz, pak bir adam imiş. Adamcağızın arkası önü sıra giderler. Halil Kokuk, Halil Ağa Kokuk!” diye kızdırır, o da eline bir taş alır, ama atmazmış. Pınarbaşı'nda metfundur.

6. Edhem Bey

Şekerci olup sonradan tecennün etmiş. Temiz pak gezer, bazı kimselere “Merhaba” der, geçermiş. Oğlu Şekerci Hasib Efendi kendisine bakarmış.

7. Mevlevî İsmail Rûşenî Dede

İspartalı olup Mevleviyye tarikatına müntesip imiş. Sülükü esnasında cezbeye düşmüş, 26 Cemaziyelevvel 1336 / 8 Nisan 1334 / 1918 pazartesi günü irtihal etmekle Mevlidî Süleyman Çelebi civarında defnolunmuştur.

8. Hâfız Mehmed Efendi

Havlucu olup Uşşâkî Destereci Ahmed Efendi'ye intisap etmiş ve sülukü neticesinde cezbeyle düşmüştür. 8 Rebiülevvel 1348 / 1929 çarşamba günü vefat etmiş, Zindânkapı Kabristanı'na defnolunmuştur.

9. Mevlevî Emin Dede

Gelibolu Mevlevihanesi'nin çilekeşlerinden olup çileden çıkmış. Bu eserin telifinden birkaç sene evvel kaybolmuştur.

I. PAŞALAR

Şemseddin Mısrî, bu başlık tahkikatı neticesinde vefyatnamelerde tercemesini bulamadığı padişahları bu bölümde ele almıştır. Buradaki sıralama vefat tarihlerine göredir.

1. Ahmed Paşa (Bedreddin Simâvî-zâde)

Şemseddin Mısrî Kasâbbaşı Mezar lığı denilen Kabristanda, çamurlara bulaşmış yerde bir mezar taşı görür, temizleyerek okur ve taşta şöyle yazıldığını nakleder: "*Tüvüffiye Ahmed Paşa bin Şeyh Bedreddîn bin Kâdî-i Simavna*" Diğer tarafında: "*Rahmetullâhi aleyhi fî şehri cümâdi'l-âhire sene erba'a ve selâsîne ve semâne mie, 834*" Demek oluyor ki bu zât Bursa'da vefat etmiş. Fakat hiçbir tarih kitabında, menâkıbnamede böyle biri tespit edilememiştir. Şemseddin Mısrî, bu taşı 3 Recep 1349 / 1930 pazartesi günü müzeye kaldırmış.

2. Şehlâ İbrahim Paşa

Pınarbaşı'nda Düstûrhân'a yakındır. Konya valisi olup Bursa'ya nefyedilmiş. Orada vefat etmiştir. Gözü hafif şaşığı olduğundan kibarca Şehlâ, avâmca Kör İbrahim Paşa diye meşhur imiş.

3. İbrahim Paşa (Deli)

Isparta Barlalıdır. Paşa 1265'de ahirete intikal etmiştir. Emîr Sultân'da, Mekabir-i Hulefa'daki kabri mevcuttur. Bu zat fevkalade cesaret ve şecaatinden kinaye olarak, Deli İbrahim Paşa diye şöhret bulmuştur.

4. Mîrlivâ Tahir Paşa (Dilsiz)

Bursalı Tahir Bey'in dedesidir. Diline nüzul isabet ettiğinden Dilsiz Paşa lakabıyla meşhur olmuştur. 1275 tarihinde vefat etmekle Emîr Sultân'da çeşmenin arkasında metfundur.

5. Sarâyılı Mustafa Paşa

1279 tarihinde vefat etmiştir. Emîr Sultân'da, Mekabir-i Hulefa'da metfundur.

6. Necib Paşa

Belgrad eşrafından olup 1308 tarihinde vefat etmiştir. Emîr Sultân yolunda, Sancakdâr Baba karşısında metfundur.

7. Ferîk Musa Kâzım Paşa

9 Zilkade 1309 / 23 Mayıs 1308 / 1892 cumartesi günü irtihal etmiştir. Hazret-i Emîr'de, Mekabir-i Hulefa'da defnedilmiştir.

8. Ahmed Hamdi Paşa

23 Safer 1312 / 1894 tarihinde vefat etmekle Mevlidî Süleymân Efendi civarında defnolunmuştur.

9. Münir Paşa

20 Muharrem 1315 / 15 Haziran 1313 / 1897 tarihinde vefat etmiştir. Emîr Sultân'da, Mekabir-i Hulefa'da kapıya yakın bir yerde metfundur. Mezar ı parmaklıkla kuşatılmıştır.

10. Dervîş Hacı Ahmed Paşa (Mîrlivâ)

1315 sesinde vefat etmiştir. Mekabir-i Hulefa'da metfundur.

11. Dervîş Paşa

Bursa'da jandarma alaybeyi olup 1317'de vefat etmiştir. Mekabir-i Hulefa'da metfundur.

12. Şerif Müsâid Paşa Hazretleri

Şerif-i Mekke Abdülmuttalib Efendi hazretlerinin oğlu Şerif Ahmed Rızâ Paşa'nın oğludur. 5 Zilkade 1318 / 11 Şubat 1316 / 1900 pazar günü rihletle Hazret-i Emîr Camisi batı kapısının sol tarafında defnolunmuştur.

13. Necib Paşa

Bursalıdır. Vefat tarihi bilinmemekle birlikte vasiyeti gereği, Mevlevihane'nin harem kapısının karşısındaki bayıra, annesinin mezarı civarına defnedilmiştir.

14. Âgâh Paşa

Bursa Fırka-i Askeriyesinde kaymakam olup daha sonra mîralaylığa terfi etmiştir. Vefat tarihi bilinmemektedir.

15. Gürcü Hasan Paşa

Bursa Muhacirîn Komisyonu reisi imiş. Mütevazı, halim bir zat olup 1323 tarihinde vefat etmiştir. Emîr Sultân'da, Mekabir-i Hulefa'da metfundur.

16. Hacı Ali Paşa

Katırcıoğlu lakabıyla bilinir, meşhur Gazi Ahmed Paşa'nın kardeşidir. 15 Muharrem 1332 / 1 Kânunuevvel 1329 / 1914 tarihinde vefat etmiştir. Başçı Camii haziresinde metfundur.

17. Hacı Latif Paşa

1333 senesinde vefat etmiştir. Emîr Sultân'da, Mekabir-i Hulefa'da Hacı Mustafa Ağa yakınlarında metfundur.

18. Hâfız Ömer Paşa

Reyhân imamının mahdumudur. 21 Muharrem 1350 / 26 Mayıs 1347 / 1931 tarihinde vefat etmiştir. Pınarbaşı'nda metfundur. Sergüzeşti yazılsa epeyce bir roman teşkil edermiş.

J. EŞRAF, HANEDAN VE BAZI ÜMERA**1. Türkmenzâdeler**

Bursa eşrafından olup ismi Abdurrahim Rahmi Efendi'dir. 1264 tarihinde vefat etmiştir. Hazret-i Üftâde Türbesi karşısında metfun, Kutub İbrahim Efendi'ye yakındır.

2. Mustafa Galib Bey

1269 tarihinde vali olan Halil Rıfat Paşa'nın oğludur, o da aynı tarihte vefat etmiştir. Hazret-i Emîr Camii'ne çıkarken sol tarafta demir parmaklıklı kabri vardır.

3. Hacı Nuh Ağa

1276 tarihinde vefat etmiş. Veleddihâb Mahallesi'ndeki mektep içerisinde gömülmüştür.

4. Sıdkızâde Mehmed Şerif Efendi

Şeyh Emin Kerkûkî Efendi'nin büyük kız kardeşi Şerife Hanım'dan olan Fatma Hanım'ın eşi Sıdkızâde Mehmed Şerif Efendi'dir. 27 Ramazan 1288 / 1871 tarihinde Kadir Gecesi irtihal etmiştir. Şeker Hoca Mescidi bitişiğinde defnedilmiştir.

5. Őehbender Hacı Mustafa Ağa

Şeyh Bahâeddin Efendi'nin kayınpederi olup 1302 tarihinde vefat etmekle Hazret-i Emîr'de, Mekabir-i Hulefa'da defnolunmuştur.

6. Hacı Rıza Efendi

Kadıızâde Rıza Efendi'nin Şeyhi olup 1304 tarihinde vefat etmekle kabri Emîr Sultân'da, Mekabir-i Hulefa'dadır.

7. Defterdâr Münir Bey

1305'te vefat etmiş, Mevlevihane'nin karşısında çınarın dibinde metfundur.

8. Ahmed Őîret Efendi

Bâlâ ricâlınden olup emekliliğinden itibaren Bursa'da ikameti esnasında 1307'de vefat etmiştir. Kabri Hazret-i Emîr'de, Mekabir-i Hulefa'dadır.

9. Servet Bey

Pazarkyl Ömer Ağa'nın oğludur. 1307 tarihinde vefatına binaen, Hazret-i Emîr'de, Mekabir-i Hulefa'da defnedilmiştir.

10. Hamdi Bey

Cemil Paşazâde'dir. 1310 tarihinde ava gitmiş, orada av yerine kendini vurmuş ve derhal vefat etmiştir. Emîr Sultân'da Sancakdâr Baba karşısında gmlmştir.

11. Rıfat Bey

1310 tarihinde vefat etmiştir. Emîr Sultân'da Mekabir-i Hulefa'da metfundur. Mevlevidir.

12. Süleyman Bey

Yeniçeri Ağasızâde Mehmed Bey'in oğlu olup 1318 tarihinde vefat etmiştir. Kabri Mekabir-i Hulefa'dadır.

13. Şerif Ağa

Kebâbı Şerif Ağa'dır. 1323 tarihinde vefat etmiştir. Pınarbaşı Kabristanı'nın doğu kısmında Hindiler Tekkesi'nin doğusunda defnolunmuştur.

14. Hacı Asım Bey

Bursa'ya Selânik'ten gelmiş, seksen yaşlarında 1324 senesinde irtihal etmiştir. Mekabir-i Hulefa'da metfundur.

15. Halil Vehbi Efendi

Hükkâm-ı Adliye'den olup 1324 tarihinde vefat etmiştir. Hazret-i Emîr'de, Mekabir-i Hulefa'da metfundur.

16. İnegll Hacı Mehmed Efendi

Bursalı zenginlerdendir. Hacı Mehmed Efendi 1325 senesinde vefat etmiştir. Çekirge yolundaki Kabristanda Mevlidî Süleyman Efendi'ye yakın bir yerde defnedilmiştir.

17. Hacı Emin Ağa

Yanpazarlı olarak bilinir, 1326'da vefat etmiştir. Pınarbaşı Kabristanı'nda metfundur.

18. Faik Bey

Acem Bezirgânızâde Hacı Necib bin Hulsî Efendi'nin oğlu olup 1327 tarihinde vefat ederek Medresesinin içerisine defnolunmuştur. Fakat medreseler ilga edildikten sonra medreseyi

vakıflar müdürlüğü satmış ve kahvehane olmuştur. Faik Bey'in taşını da Sancakdâr Baba'nın karşısına kaldırarak ters kapamışlar.

19. Han Giray

Kırım hanlarından olup Rusya'nın tahakkümünden Osmanlı Devleti'ne ilticayla Bursa'da ikamet etmiştir. 2 Şevval 1330 / 1 Eylül 1328 / 1912 tarihinde ahirete irtihal etmiştir. Hazret-i Emîr'in türbesinin arka tarafında defnolunmuş ve etrafı tahta parmaklıkla çevrilmiş ise de tahtalar kopmuş, mezarı da yok olmaya yüz tutmuştur.

20. İbrahim Hakkı Bey (Mutasarrıf)

Rusçuklu olup Bursa'da ikamet ederken 1333 tarihinde vefat etmiştir. Emîr Sultân'da, Mekabir-i Hulefa'da defnolunmuştur.

21. İsmail Hakkı Bey (Vali)

15 Mart 1289 tarihinde Bosna Banaluka'da tevellüt etmiştir. Piriştineli lakabıyla bilinir. 2 Safer 1337 / 1918 tarihinde vefat etmiştir. Emîr Sultân'da, Mekabir-i Hulefa'da metfundur.

22. Mehmed Sami Efendi

Hâkim olup 1337 tarihinde vefat etmiş, Mekabir-i Hulefa'ya defnolunmuştur.

23. Osman Efendi (Fabrikatör)

Burdurîzâde lakabıyla meşhurdur. Dedesi Burdur'dan gelmiş, Bursa'da ikamet etmiştir. 21 Zilhicce 1338 / 1920 Pazartesi günü irtihal etmiştir. Hazret-i Emîr'de, Mekabir-i Hulefa'da ön sırada metfun ve Şeyh Bahâeddin ve kardeşi Hacı Âgâh Efendilere yakındır.

24. Hayrullah Nedim Bey

Zenbilli Ali Efendi'nin torunlarından. 17 Cemaziyelahir 1338 / 1920 tarihinde vefat etmiştir. Kabri Emîr Sultân'da çeşmenin solunda, arkada olup kabri yapılmamıştır.

25. Mustafa Efendi (Rusçuklu)

Rusçuk'tan Bursa'ya hicret etmiş. 20 Cemaziyelahir 1340 / 1922 tarihinde vefat etmiştir. Çekirge'ye giderken Mevlidî Süleyman Efendi civarında metfundur.

26. Âbide

Yunan'ın defedildiği esnada, giderken şehit ettiği zevattan İzmirli mülazım-ı sani, alay yaveri Kadri Bey ve jandarma Ali Şehbâz Efendi ile isimlerini tespit edilemeyen beş arkadaşı, Sultân Osman Türbesi tarafında, şeyhülislâm, imam-ı sultânî Mehmed Efendi'nin mezarı civarında defnedilmiş ve üzerlerine de bir abide dikilmiştir.

27. Yorgancı İzzet Ağa

18 Şevval 1341 / 1923 tarihinde vefat etmiştir. Pınarbaşı Kabristanı'nda metfundur.

28. İsmail Hakkı Bey

Nevrekoplu olup Kâdirî tarikatına mensuptur. 9 Muharrem 1348 / 1929 tarihinde vefatıyla Emîr Sultân'da defnedilmiştir.

29. Cavid Bey

Bursa alaybeyi olup 1343 tarihinde vefat etmiştir. Emîr Sultân'da Mekabir-i Hulefa'da kız kardeşi Tahire Hanım yakınına defnedilmiştir.

30. Koca Arab

Babası Ali Efendi, Mekke-i Mükerrerme civarındaki kabilelerinden birinin reisidir. 1282 tarihinde vefat etmekle Pınarbaşı'nda Uryânizâde Ali Efendi'ye yakın bir yerde metfundur. Mezar taşına Said Efendi'nin söylediği şu tarih nakşedilmiştir:

*Yazdığı târîh vefâtın mu'cemen hâmem Said
Nezd-i Hakk'a Hâcî İbrâhîm Ağa oldu sefir (1282)*

K. BAZI HÜNERVERAN

1. Softaoğlu (Suhte)

Demirci köyünden Mahmud Pehlivân'dır. Misili lakabıyla meşhur bir pehlivan olup 5 Zilkade 1246 / 1830'da vefat etmiş, Demirci köyü kabristanında defnedilmiştir. Mezar taşında şöyle yazılmıştır: “Zu'amâ vü pehlivân-ı devlet-i aliyyeden, cennet-mekân, Firdevs-âşiyân, merhûm ve mağfûrun leh Suhteoğlu Mehmed Ağa, Gurre-i Zilkade 1246”

2. Hacı Şilfe

Aslen Arap olup Bursa'da ikamet eder, kına satarmış.

3. Yumuk Mehmed (İsmail Dede)

Şemseddin Mısrî'nin anne tarafından dedesi Sadî Şeyhi Hacı Haydar Efendi'nin babası Şeyh Said Efendi'ye İsmail Dede'nin babası müntesip imiş. Hâl geldiğinde yusuvarlak olduğu için kendisine “Yumuk”, Dürülen Mehmed unvanı verilmiş. 1294 tarihinde vefat ederek Mevlevihane'nin karşısına defnedilmiştir.

4. Meddâh Sürûrî

13 Zilkade 1352 / 1934 tarihinde yolda giderken aniden vefat etmiştir. Hastane vasıtasıyla Zindânkapı Mezarlığı'na defnedilmiştir.

Sonuç

Kültür tarihimizin mühim kaynaklarından biri konumundaki vefeyatnameler biyografik bilgileri olduğu gibi nakletmeyi, ilgili biyografi sahiplerinin hayatlarına dair bilinen özel bilgi ve belgeleri gelecek nesillere aktarmayı kendilerine hayati bir görev addetmişlerdir. Bu vefeyatnamelerden biri olan *Bahâr-ı Şemsî*, ihtiva ettiği bilgilerin büyük bir kısmı kendisinden önce kaleme alınan eserlerde bulunmaması bakımından orijinallliğini korumakta, bir başka eserden muhtasar veya mufassal bir şekilde kopya edilmemiş olmak hasebiyle de ilk elden kaynak durumundadır.

Kaynakça

- Asım, Seyyid Ahmed, *el-Okyânûsu'l-basît fî tercemeti'l-kâmûsi'l-muhît*, Matbaatü'l-Osmâniyye, İstanbul 1305.
- Atlansoy, Kadir, *Bursa Şairleri / Bursa Vefeyatnamelerindeki Şairlerin Biyografileri*, Asa Kitabevi, Bursa 1998.
- Bakırcı, Râşid Mehmed, *Zübdetü'l-Vekâyi Der Belde-i Celîle-i Bursa*, Millet Yazma Eserler Ktp., Ali Emiri Koleksiyonu 89.
- Baldırzâde, Selîsî Şeyh Mehmed, *Ravza-i Evliyâ*, (hızl. Mefail Hızlı-Murat Yurtsever), Bursa 2000.
- Beliğ, İsmail, *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vfe-yât-ı Dânişverân-ı Nâdirân*, (hızl. Suat Donuk), Gece Kitaplığı Yay., Ankara 2016.

- Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Aydın Kitabevi, Ankara 2008.
- Efe, Mustafa, Mehmed Şemseddin Ulusoy'un Eş'âr-ı Şemsî Adlı Dîvânı, Uludağ Ü. SBE, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Bursa 2018.
- Efendioğlu, Mehmed, "Vefeyât", *DİA*, Ankara 2012.
- Eşrefzâde Ahmed Ziyaeddin, *Gülzâr-ı Sulehâ ve Vefeyât-ı Urefâ*, Bursa İnebey Yazma Eserler Ktp., Orhan Koleksiyonu 1018.
- Fahreddin, Seyyid Mehmed, *Gülzâr-ı İrfân*, Millet Yazma Eserler Ktp., Ali Emiri Koleksiyonu 1098.
- Gazzîzâde, Şeyh Abdüllatif, *Ravzatü'l-Müflihûn*, Bursa İnebey Yazma Eserler Ktp., Orhan Koleksiyonu 1041.
- Kabakçı, Yusuf, "Bursalı Mutasavvıf Mehmed Şemseddin Efendi ve Seyahatnamesi Dildâr-ı Şemsî", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 1, Bursa 2008.
- Kara, Mustafa, *Şeyh Mehmed Şemseddin Mısırî / Niyâzî-i Mısırî'nin İzinde Bir Ömür Seyâhat Dildâr-ı Şemsî*, Dergâh Yay., İstanbul 2010.
- Kocatürk, Olcay, "Niyâzî'nin Yolunda: Ezhâr-ı Şemsî ve Halvetî-Mısırî Miras", *Niyâzî-i Mısırî Dönemi ve Tesirleri Sempozyumu Bildirileri*, ed. Mustafa Efe-Olcay Kocatürk, Osmangazi Belediyesi Yay., Bursa 2019.
- Levend, Âgâh Sırrı, *Türk Edebiyatı Tarihi*, TTK Basımevi, Ankara 1998.
- Meral, Arzu, *Hakikatperest Olalım*, Revak Yay., İstanbul 2019.
- Salâhî, Muallim Nâcî, *Lugat-ı Nâcî*, Çağrı Yay., İstanbul 1995.
- Süleyman Halis Efendi, *Vefeyâtnâme-i Hâlisî*. Mustafa Kara Özel Ktp., Fotokopi Nüsha.
- Ulusoy, Mehmed Şemseddin, *Bahâr-ı Şemsî*, Mustafa Kara Özel Ktp., Fotokopi Nüsha.
- Ulusoy, Mehmed Şemseddin, *Gülzâr-ı Şemsî*, Mustafa Kara Özel Ktp., Fotokopi Nüsha.